

THYRAS VOLD

UDGIVET AF SLESVIG-LIGAEN

100. årgang nr. 1

1. halvår 2021

Nummer 916

St. Georg kirken i Oversø
er en af de rundtårnskirker,
der findes i Sydslesvig.
Læs mere om disse kirker
i artiklen på side 16-19

HUSK
Slesvig-Ligaens landsmøde på
Vesterled
25. september 2021.
Indkaldelse, dagsorden og bilag
findes på siderne 32-36

Kære medlemmer af Slesvig-Ligaen og læsere af Thyras Vold

Efter et koldt og regnfuldt forår er jeg sikker på, at vi alle sammen håber på og glæder os til en varm og solfyldt sommer. Har foråret været vådt og blæsende, kunne vi i det mindste glædes over de mange dejlige grønne nuancer og forårsblomsterne, der stod meget længe i deres blomsterpragt. I en Coronatid er det med at finde alt det, der kan opmuntre os hver især i det nærområde, vi kalder vores hjem. Efter 1½ år i en form for husarrest, ser vi alle frem til en hverdag, der nærmer sig det normale. Jeg er sikker på, at vi alle glæder os til, at vores hjem igen kan åbnes for besøg af familie og venner. Vi ser alle frem til hyggelige stunder, hvor et lille festmåltid, snakken, smilet og fællessangen udgør den gode ramme.

Netop usikkerheden omkring pandemien giver bestyrelsen i Slesvig-Ligaen udfordringer i valget af et velegnet sted for det kommende landsmøde. Vi havde alle håbet på, at år 2021 ville være året, hvor en velkendt hverdag ville vende tilbage. Der åbnes godt nok op for erhverv, skoler og institutioner samt aktiviteter i hele Danmark. De første turister er på vej til sydens solrige himmelstrøg. Andre er mere forsigtige og planlægger oplevelser indenfor rigets grænser. Selv om der kan spores optimisme i samfundet, kan vi konstatere, at områder og sogne må lukke ned, fordi incidens-tallet ikke kan holdes i ave. Alle håber vi, at det store vaccinationsprogram bliver afgørende i kampen mod Covid-19. Med de mange usikkerhedsfaktorer vi skal forholde os til, har vi i bestyrelsen valgt en sikker løsning omkring mødested for vores landsmøde 2021. Slesvig-Ligaen inviterer jer alle til et landsmøde på Vesterled, hvor der er masser af frisk luft, og hvor der er højt til loftet. Fra 2022 håber vi, at den velkendte turnus mellem landsdelene nord for grænsen og Sydslesvig igen kan tages i anvendelse. Landsmødet kan I læse nærmere om i denne udgave af Thyras Vold.

Da vinteren var ved at slippe sit tag i Danmark, kom den triste meddelelse om tidligere landsformand Anne-Marie Thorups død. Selvom

mange af os vidste, at Anne-Marie var alvorligt syg, kommer en sådan melding alligevel altid uventet. Et hjertevarmt menneske havde ikke flere kræfter og måtte give slip på livet. Vores tanker går til hendes børn og deres familier. Vi mindes med tak den tid, vi kunne arbejde sammen for mindretallet i Sydslesvig og varmes ved de minder, der står tilbage.

Efter et år uden aktiviteter i Sydslesvig blev det besluttet at gennemføre De Danske Årsmøder i en light udgave. Møderne rundt omkring i landsdelen blev afholdt med udgangspunkt i dikterede retningslinjer fra myndighederne. De store friluftsmøder kunne slet ikke afholdes med udgangspunkt i gældende regler og forordninger. Det til trods har de enkelte distrikter formået at skabe en hyggelig ramme om små og intime møder i landsdelen. Med det begrænsede antal der måtte deltage, og med begrænsninger omkring indhold, blev fantasien udfordret alle steder. Årsmødets tema: "Sprog Sang Mening Mod – Det Danske Mindretal i 100 år" havde fortjent en ramme, der for alvor kunne markere 100-året og vise den mangfoldighed, der tilsammen udgør det danske mindretal. Personligt havde jeg den fornøjelse at deltage i årsmødearrangementet i Tønning. Det gennemgående indtryk var glæde over igen at kunne mødes, selvom det var uden fællessang og det velkendte store kaffebord.

Så skulle vi opleve det igen! En ny variant af en evig tilbagevendende sprogdebat. Måske er nogen blevet inspireret af de mange "mutationer", der for tiden hører dagligdagen til. Det gør ondt, når en debat om det danske sprog sættes i søen i lyset af "Vi ved bedst!". I mine øjne er der brug for samling og konkrete idéer til at gøre det danske modersmål lettere tilgængeligt for alle i mindretallet. Der er ikke brug for sindelagskontrol, der er ikke brug for et mindretal, der er MINDRE -

tværtimod, der er ikke brug for en aktion, der til-
deler tilskud efter en score af antal danske gloser
den enkelte institutions eller forenings medlem-
mer kan dokumentere. Der er brug for konkrete
indsatsområder ude i selv det yderste hjørne
af landsdelen. Der er brug for en aktiv indsats,
der tager hånd om de unge, så de helt naturligt
bliver en central del af det aktive foreningsliv.
Der er brug for en investering, hvor medlem-
merne bliver uddannet til at indgå i et aktivt
foreningsarbejde. Uden uddannede ledere, der
bliver ildsjæle i de lokale områder, vil der ikke ske
noget nævneværdigt fremover. Når der lige op
til årsmøderne kan læses i Flensborg Avis, at "...
vores fællesskab er udfordret, når nogle ansatte
kun fungerer som lønmodtagere og nogle med-
lemmer kun som krævende brugere.", kunne det
tyde på en form for berøringsangst i organisa-
tionernes top. De "nogle" der omtales, kunne
der tages en samtale med, eller også kunne de
sendes på et forventnings- og inspirationskursus
for, at også de kan finde den sti, der fører ind til
mindretallets indre cirkler. I et aktivt mindretal
gælder det om, at alle føler sig værdsatte, og alle
føler, at de bliver set og hørt.

Det blev også under denne pandemi, at De
Sydslesvigske Ferierejser fik deres endeligt. En
mangeårig tradition, der har knyttet familier
sammen på tværs af grænsen, er lagt i graven.
Det ferierejserne har betydet, kan ikke beskrives
med ord. Det er verdens bedste sprogkursus, der
har fået dødsstødet. Den mest effektive metode
til at tilegne sig det danske sprog er der nu lukket
ned for. De venskaber, der opstod i forbindelse
med disse ferieophold, var venskaber for livet,
venskaber, der var stærke som en ankerkæde.
Tiderne skifter - at lægge et guldæg i graven for-
pligter til nytænkning. Det bliver spændende at
se hvilke initiativer, der fremadrettet skal erstatte
verdens bedste og intensive sprogkursus.

Nu er det ganske vist – SSW har sat sejl og valgt
besætning. Den lange rejse mod Berlin er be-
gyndt. Skal der skrives historie – og det skal der
– gælder det om at stå sammen og støtte dette
fælles mål. Der er brug for alle i mindretallet, og
alle der ser mindretallet som en god partner og
ven i hverdagen. Der bliver brug for samarbejde
og en fælles korpsånd – en stor fælles indsats i

hele delstaten. Vi er sikre på, at det er muligt
at opnå repræsentation. En "dansk" stemme i
Berlin skal være til gavn for hele Slesvig-Holsten.
I Slesvig-Ligaen ønsker vi jer en god valgkamp og
held og lykke på rejsen.

Forleden kunne Slesvig-Ligaen glæde sig over
et par dejlige gaver. Den ene gave var en større
pengegave. Med den økonomiske håndsrækning
kan vi arbejde endnu mere målrettet på at støtte
netop der, hvor nøden er størst. På landsmødet
vil jeg nærmere omtale denne fine donation til
Slesvig-Ligaens arbejde for det danske mindretal
i Sydslesvig. Den anden gave bestod af et større
oplag af bogen "I KRIG OG KÆRLIGHED". Her vil
jeg takke for den dejlige gave, vi modtog af for-
fatterne til bogen Karsten Skov og Hans Christian
Davidsen. Denne gave kan du få glæde af – læs
nærmere om hvordan i den vedlagte folder. Jeg
ser frem til at sende dig dit eksemplar!

Slesvig-Ligaens 100-års jubilæumsbillede er nu
virkelighed. Billedkunstner Hans Clausen (født
og opvokset i Slesvig) er nået til vejs ende med
projektet. På Slesvig-Ligaens vegne vil jeg takke
alle, der har bidraget økonomisk. Uden jeres
håndsrækning ville dette billede ikke have set
dagens lys. I det kommende Thyras Vold vil vi
komme nærmere ind på vejen fra idé til det færdige
resultat. For bestyrelsen gælder det nu om
at finde det bedst egnede sted for dette værk.
Endnu engang tak!

Pandemien har desværre også haft en uheldig
indflydelse på vores årskalender. I efteråret skulle
vi have uddelt midler til de projekter foreninger,
organisationer og institutioner har søgt penge
til i Slesvig-Ligaens Fond. De ansøgninger, vi har
kunnet imødekomme med et beløb, vil, så snart
det igen er muligt at afholde en overrækkelses-
højtidelighed, blive inviteret. Dette arrangement
vil blive afholdt på Flensborg Avis. En invitation
følger, så snart vi kan melde en dato ud til jer.

Jeg vil ønske jer alle en rigtig god sommer og en
spændende ferietid – selv en ferie i haven kan
være uforglemmelig og rekreativ.

Horst-Werner J. Knüppel

Mindeord om Anne-Marie Thorup

Et engageret og varmt menneske.

Tidligere landsformand for Slesvig-Ligaen er død. Selvom vi alle vidste, at Anne-Marie var ramt af alvorlig sygdom, så var vi ikke forberedte på meddelelsen om hendes død. Den morgen, jeg modtog mailen om hendes død, vil længe stå tydeligt for mig. Det var, som om tiden kom til at gå i stå --- alle fælles oplevelser i Slesvig-Ligaen og fra besøg i hjemmet på Husmandsvej tonede frem på nethinden.

Anne-Marie var læreruddannet fra Skive Seminarium. Lærergerningen fyldte i de mange samtaler, jeg har haft med Anne-Marie. Hun berettede levende om de år, Jens og hun var på Snoghøj Højskole. Siden fortsatte de med liv og sjæl på VUC Vejen, hvor Anne-Marie underviste i dansk for udlændinge. Anne-Marie støttede op om sine elever langt ud over det, arbejdet krævede.

I de tolv år Anne-Marie og Jens var på Snoghøj Højskole, blev interessen for Sydslesvig større

og større. Det var det enkelte individ i mindretallet, hun fokuserede meget på. Det fællesskab og sammenhold der kunne iagttages her, beskrev hun ofte for mig. Anne-Maries interesse for sproget fornægtede sig heller ikke. De dejlige sprogblomster, der er en del af det danske sprog syd for grænsen, vendte hun ofte tilbage til i de mange samtaler, vi havde såvel til møderne og i hjemmet på Husmandsvej.

Jeg mødte Anne-Marie første gang i 1998, da jeg blev medlem af Slesvig-Ligaen. Det første indtryk, jeg fik, var en person, der var dybt engageret og oprigtig. Alle år har hun arbejdet for Slesvig-Ligaens ve og vel og været dybt optaget af kontakten til mindretallet. Hver gang lejligheden bød sig, deltog hun i arrangementerne i Sydslesvig. Årsmøderne var det absolutte højdepunkt. For at nå så mange møder som muligt, kørte hun gerne Sydslesvig tyndt.

Under Flemming Radsted Madsens formandsperiode var Anne-Marie næstformand i foreningen. Det var i den periode, der blev foretaget flere strukturelle ændringer i Slesvig-Ligaen. Det var også en periode med mange spændende og levende diskussioner, som Anne-Marie deltog engageret i. Da Flemming Radsted Madsen op til landsmødet i 2014 blev syg, tog hun som næstformand, over. Det var ikke just den letteste opgave, da forberedelsestiden var yderst kort. Efter Flemming Radsted Madsens

død blev det Anne-Maries lod at sætte sig i formandsstolen. Det blev dermed den første kvindelige landsformand i Slesvig-Ligaens historie. I de fem år Anne-Marie beklædte landsformandsposten, havde jeg, som foreningens næstformand, et tæt samarbejde med hende. Vi havde mange drøftelser i stuerne på Husmandsvej og på min adresse i Sædding. Det var meget vigtigt for hende, at jeg var vidende om alle forhold i foreningen, så vi sammen kunne tegne Slesvig-Ligaen udadtil. Hvor Anne-Marie blev kastet ud i landsformandsopgaven, ønskede hun, at hendes efterfølger skulle overtage opgaven i en glidende proces. Den fremadskridende sygdom gjorde, at Anne-Marie ønskede en glidende overgang allerede i 2019. Jeg må sige, at det var en god måde at få overdraget opgaven på, og Anne-Marie havde jo sin andel i kvaliteten i processen.

Vores tanker og medfølelse går til Anne-Marie og Jens børn, som har mistet den sidste forælder.

Slesvig-Ligaen vil mindes Anne-Marie som meget interesseret i og optaget af alle spørgsmål, der vedrører det danske mindretal i Sydslesvig. Af hjertet tak.

Horst-Werner J. Knüppel
Landsformand
Slesvig-Ligaen

Kontakt

Spørgsmål til medlemskab og adresseændringer bedes rettet til:
Horst-Werner J. Knüppel
Mail:horst.wj.knueppel@gmail.com

Ansøgninger om støtte fra Slesvig-Ligaens Fond

Foreninger og institutioner, hjemmehørende i Sydslesvig, kan søge støtte fra Slesvig-Ligaens Fond til kulturelt og humanitært arbejde i Sydslesvig.

Ansøgningsskema kan hentes på vores hjemmeside: www.slesvigligaen.dk. Det udfyldte skema returneres inden 31. august hvert år til foreningens formand.

(Husk at anføre tydelig telefonnummer og e-mail-adresse)

På det første styrelsesmøde efter ovennævnte ansøgningsfrist vil indkomne ansøgninger blive behandlet, og evt. bevilget støtte vil efterfølgende blive udbetalt.

Fiskerlejet Holm ved Slien

wh

AKTUEL KOMMENTAR

af
landdagsmedlem
**Jette
Waldinger-Thiering**

2020 skulle have været mindretallenes og grænseregionens venskabsår. Sammen har vi gennem de sidste 100 år oplevet, hvordan vi er gået fra krig til venskab. Vi har bygget broer og været med til at skabe og bevare fred. Næsten alle vores arrangementer nord og syd for grænsen blev brat aflyst af en meget farlig og smitsom virus. De sidste 14 måneder har forandret vores liv og hverdag. Jeg personlig føler mig ret så privilegeret, fordi jeg kan leve mit liv i trygge rammer uden vold og misbrug,

selv i denne krise. Hvor samfundet er blevet lukket ned og alt socialt samvær med familie og venner er næsten nul. Situationen kræver rigtig meget af en hver og jeg har stor forståelse for alle, som er så mega trætte af Corona og alle de indskrænkninger vi i dagligdagen skal leve med.

Pandemien sætter pres på os, og os som beslutningstagere, som politikere. Flygtningekrisen i 2015 kunne vi mestre sammen med befolkningen, sammen kunne vi hjælpe de mange mennesker som flygtede fra krig og vold, til at starte hos os på et »nyt« liv i fred og med en fremtid, med uddannelse, arbejde og kvindernes ret til selvbestemmelse.

Men denne pandemi er fuldstændig anderledes. Det skete tit, at de politiske beslutninger vi tog om formiddagen efter mange timers diskussion, allerede var forældede om aftenen.

Og det er her, i denne udfordrende situation, jeg så

tit tænker tilbage på mit barndomshjem i Fleckeby. Mine forældre, Rolf og Gerda, har virkelig gennem deres store indsats for mindretallet og dets rettigheder og deres egne minder fra anden verdenskrig opdraget mig til at retfærdighed, ret til selvbestemmelse og gode vilkår for de svageste i samfundet er et værdisæt, som skulle hjælpe mig til at træffe de rigtige beslutninger i mit liv. Det er nøjagtig dette værdisæt som præger mit daglige politiske arbejde.

Krisen gør endnu mere tydelig, hvilke udfordringer vi står overfor. Vold mod kvinder i deres hjem, børn som er vidner til, at deres mor bliver slået eller voldtaget.

Børn som ikke kan få varm middagsmad, fordi skolen er lukket. Børn som ikke kan følge med i hjemmeundervisningen, fordi de ikke har en computer eller skal dele den med de andre søskende. Ikke kan få støtte af deres forældre, fordi far eller mor er

alene eller bare har nok at se til og ikke overskud til at hjælpe med lektierne. Antallet af misbrugte og psykisksyge børn og unge er meget stigende.

Der er bare så mange problemer, som skal løses. Det er min opgave at påtale og kæmpe for de svageste, for ligeværd og ligestilling. Det er min opgave at komme i dialog med menneskene for at finde løsninger og lytte til deres problemer. Det gør jeg også fortsat, men så bare i videosamtaler eller telefonsamtaler.

Krisen viser også meget tydeligt, at det er kvinderne, som stadigvæk i de fleste familier står for børnepasning, husholdning, care arbejde og som i pandemien går ned på deltid eller siger jobbet op, uafhængig af uddannelsen. Kvindernes ret til selvbestemmelse og dermed også en ret til fri abort ved uventet graviditet, er stadigvæk et emne. Pandemien sætter især familierne under stort pres, lavere indtægter, arbejdsløshed, sygdom, evt. sen-

følger af overstået corona infektion, bekymringer for fremtiden.

Hvordan kommer vores fremtid til at se ud efter corona? Skal vi fortsat gå med mundbind og lære at leve med denne forfærdelige virus, som ikke kan ses med det blotte øje, håbe på, at vi snart allesammen både børn og voksne i hele verdenen er blevet vaccineret, så vi kan få vores hverdag tilbage?

Jeg tror, at vi kommer til at arrangere os med denne virus. Hvordan kommer vores dagligdag tilbage efter pandemien? Bliver det dejligt, at kunne mødes til en spontan kop kaffe eller bare invitere familien til middag uden at skulle regne på, hvor mange personer var det nu lige, der måtte være sammen! Var det de eneste afsavn, vi havde i denne krisetid?

At kunne være sammen med familie og venner.

Jeg tror det næppe. Jeg tænker så tit på børnene og de unge, de har kun denne ene barndom og ungdom. Mit yngste barnebarn har

slet ikke haft mulighed for at holde en rigtig børnefødselsdag med hele familien samlet på engang. Sådan har det sikkert været for rigtig mange børn. Jeg vil gerne som SSWs landdagskvinde fortsætte med at kæmpe for, at vi giver børn og unge al den hjælp, de har brug for, for at komme godt ud af krisen og klare fremtiden. Kriseramte kvinder får den hjælp, de har brug for, for at kunne starte på et nyt selvbestemt liv uden vold og med håb om en sikker og positiv fremtid.

Det er store udfordringer, dem tager jeg meget gerne op. Støttet af et godt værdisæt for mit politiske virke og et bedre samfund, som går styrket ud af denne meget mærkelige tid, hvor tingene har fået frit løb bag lukkede døre.

Jeg er forventningsfuld, jeg tror, at vi i fællesskab klarer denne udfordring.

Mange hilsner
fra Egernførde

Jette Waldinger-Thiering

Det danske mindretals parti opstiller til forbundsdagen i Berlin

SSW's ekstraordinære landsmøde
på A.P. Møller Skolen i Slesvig den 8. maj 2021

Der var næsten musestille, selvom en næsten fuldtallig SSW-delegeretskare var mødt op i A.P. Møller Skolens store sportshal. Dels var det coronarestriktionerne, der gjorde det, fordi enkeltmandsbordene var placeret, som om det var en eksamen, man skulle til, og man ikke bare måtte bevæge sig frit mellem bordene, dels, fordi spændingen var så enorm stor.

Man følte, at det aldrig før havde været så svært at vælge den rette til en kandidatplads nr. 1. Man overvejede hver for sig for og imod enten den ene, den anden eller den tredje kandidat.

Stefan Seidler var blevet opstillet som Flensborgs og Flensborg Amts kandidat.

Sybilla Nitsch var blevet opstillet som kandidat for Nordfrisland.

Maylis Rossberg var opstillet som kandidat for Rendsborg-Egernførde Amt.

Ja, det var svært! I stilheden hørte man ligefrem folk hviske til hinanden og opsnappede sætninger som: »Jeg ved endnu ikke, hvem jeg skal stemme på. De er alle lige gode, hver

for sig, men de ville vel nok kunne supplere hinanden, hver med deres styrker!«

Ak, hvor var det en udfordring. »Skal vi mon følge vores egen kreds'anbefaling, eller kan vi godt stemme på én fra en anden kreds?«, var der mange, der tænkte Det var virkelig svært! Der blev sagt fra talerstolen, at man selvfølgelig ikke behøvede at følge sin egen kreds'anbefaling.

Så blev der budt velkommen ved SSW's landsformand Flemming Meyer, generalsekretær Jens A. Christiansen blev valgt som mødeleder og umiddelbart efter kunne det ekstraordinære landsmøde begynde. Der var procedurer, der skulle gennemføres. Hver valgkreds skulle først afstemme, om de var indforståede med den respektive valgkreds' kandidatforslag.

Kandidaterne startede med en kort præsentation af sig selv, og så blev der foretaget en afstemning kreds for kreds.

Efter at denne del var kørt igennem på kyndig vis af Jens A. Christiansen, havde de tre hovedpersoner mulighed for at præsentere deres politi-

ske mål. Og nu blev det rigtig svært! For det var helt fantastiske præsentationer.

Yees! Tænkte man. Wow! Hvor gør han/hun det bare godt! Der var relevant indhold, karisma, fynd og klem hos dem alle!

Efterfølgende havde de delegerede mulighed for at give korte anbefalinger om kandidaterne. Også her sporede man tydeligt disse anbefaleres absolutte interesse i at få netop deres kandidat til at modtage de delegeredes stemme. Og man kunne faktisk nikke ja til alle de positive ting, der blev sagt om hver enkelt kandidat. Det var så svært at træffe en beslutning! Der var stille i salen, kun afbrudt af stemmerne fra mikrofonen og fra klapsalver. Man kunne spore spændingen, der gik gennem alle delegerede!

Mon rigtig mange delegerede i sidste ende har fulgt deres egen valgkreds'anbefaling? Vi ved det ikke, men det kunne man fristes til at tro. Stemmetallene på de tre kandidater kunne tyde på det.

Det blev Stefan Seidler, der

SSW stiller op til forbundsdagen i Berlin

blev valgt som kandidat nr. 1. Sybilla Nitsch gav afkald på sin 2. plads, inden der skulle stemmes om placering nr. 2, og dermed kom kandidatpladserne for de første tre pladser til at se således ud:

Kandidat 1: Stefan Seidler

Kandidat 2: Maylis Rossberg

Kandidat 3: Sybilla Nitsch

Efter en pause fortsatte mødet med en justeringsproces af SSW's valgprogram. SSW's landssekretær, Martin Lorenzen, gennemgik valgprogrammet på særdeles dygtig og kyndig vis - punkt for punkt. Der blev rettet og justeret, og til sidst blev der stemt om SSW's fantastiske

valgprogram, der blev godkendt med et stort flertal. Det er imponerende, at SSW kan stille op med tre så absolut dygtige og kvalificerede kandidater på de første tre pladser, men det er ikke hele sandheden. Samtlige kandidater på alle efterfølgende pladser er også yderst velkvalificerede.

Kandidat 1
Stefan Seidler

**Opstillet af SSW i
Flensborg By
og
Flensborg Amt**

Kandidat 2
Maylis Roßberg

**Opstillet af SSW i
Rendsborg - Egernførde**

Kandidat 3
Sybilla Nitsch

**Opstillet af SSW i
Nordfrisland**

Det, der yderligere imponerede os, var, at SSW-U står så stærkt og er så utrolig dygtige og engagerede. Det lover godt for fremtiden.

For de gamle, som faldt, er der ny overalt!

Tak til SSW-U for det store og dygtige engagement!

Hvor er det dejligt, at alle tre kandidater nu betragter sig som et TEAM, der vil føre vikingeskibet »Mission 2021« ind i Forbundsdagen i Berlin.

Vi krydser fingre!

Valgkampen er
gået i gang!

Ami og Leif Jessen
Delegerede for SSW - Sporskifte Distrikt

Tanker tilbage på en spændende tid

Nu er det 21 år siden, at Støtteforeningen for Det Danske Hus i Flensborg-Sporskifte (Flensborg-Weiche) blev oprettet.

Den begyndende private beboelse af Briesen Kasernes enorme mængde af nedlagte kasernebygninger i Sporskifte, der blev ombygget til store og rummelige rækkehuse samt nybygningerne af en- og flerfamiliehuse bevirkede, at Sporskifte Samråd (Oksevejens Skole, Oksevejens Børnhave, SSF, SSW, Sporskifte Danske Menighed, spejderne og Sporskifte Ungdomsforening) stiftede en støtteforening med henblik på at få rejst et dansk forsamlingshus i nærheden af Oksevejens Skole. Allerede år tilbage havde man ved egne kræfter ombygget de to tidligere lejligheder i skolens østlige længe til både forsamlingslokale og SFO-lokaler, men disse lokaler var allerede blevet alt for små i forhold til den stigning i elevtal, som både børnhave og skole oplevede. SFOen havde absolut brug for at få alle lokaler. Man regnede med en tilvækst på ca. 5000 mennesker i bydelen Flensborg-Sporskifte, og denne tilvækst kunne allerede mærkes i både børnhaven og skolen i 2000.

Samrådets mål var afgjort at få bygget et eget forsamlingshus. Efter oprettelsen af foreningen så bestyrelsen sig omkring i bydelen Sporskifte. Var der mon egnede huse, man bare kunne

købe og nyindrette til formålet? Foreningen var henne for at se på den nedlagte apostolske kirke, dernæst på Heilandskapelle, på den tidligere amerikanske skole, på Soldatenheim, der alle stod til salg, men intet kunne bruges, så man besluttede at få udarbejdet en projektbeskrivelse med tegning, som man kunne gå ud fra. Arkitekt Glenn Dierking blev spurgt, om han kunne udfærdige en tegning af det hus, man kunne tænke sig. Der blev holdt møder med arkitekten, hvor man fremlagde sine ønsker, og kort tid efter kunne arkitekt Dierking fremlægge en fantastisk tegning, der vækkede begejstring hos alle. Ja, han havde sågar også udset sig en grund skråt overfor Oksevejens Skole, på den anden side af Gammel Husumvej/Alter Husumer Weg. Her var et stykke skov af "Mückenteichwald" blevet fuldstændig ødelagt af orkanen i december 1999. Og de omvæltede træer

var endnu ikke blevet ryddet væk. Nu skulle man "bare" få et møjsommeligt puslespil til at passe sammen.

Forhandlinger med mere

Der skulle forhandles med byen om at få lov til at købe grunden. Der skulle forhandles til med SSF, om den ville stå som bygherre, der skulle findes ud af, hvordan man overhovedet kunne finansiere hele det ambitiøse projekt. Da var det, at bestyrelsen spurgte fhv. formand for Slesvig-Ligaen, Ingvar Bro, om han kunne give et godt råd, fordi det jo selv var lykkedes for ham at få stillet Medborgerhuset i Egerndørde på benene.

I mellemtiden havde SSF fået tilbudt den ønskede grund til en pris på ca. 800.000 kr.

Slesvig-Ligaen og ægteparret Gertrud og Hans Thrane

Ingvar Bro henvendte sig så til ægteparret Gertrud og Hans Thrane i Grindsted. Hans Thra-

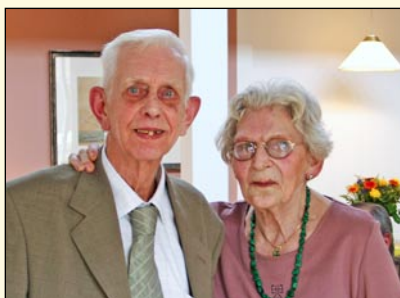

Det Danske Hus i Sporskifte

Tanker tilbage på en spændende tid

ne var mangeårigt medlem af Slesvig-Ligaens bestyrelse. Ægteparret, der var barnløst og som var stærkt interesseret i Sydslesvig, bevilgede straks 640.000 kr. af sin formue til Slesvig-Ligaen.

Disse penge blev øremærkede til køb af grunden. De resterende penge fremskaffede Slesvig-Ligaen gennem en landsindsamling, og støtteforeningen tjente penge ved diverse aktioner som loppetorv, bingospil mm. Pludselig kunne grunden købes og arkitekten betales! Vi i Sporskifte Samråd fik en varm kontakt til ægteparret Gertrud og Hans Thrane. Vi besøgte dem, vi kørte rundt med dem i Sydslesvig, og der var tradition for, at vi besøgte dem Lillejuleaften. Det var dejlige, nærværende og varme timer,

Gertrud og Hans Thrane

som vi mindes med glæde og taknemmelighed.

Da grunden først var købt, rullede lavinen. Landet Slesvig-Holsten bevilgede 750.000 € til formålet, og så kunne byggeriet gå i gang, og det gik stærkt fra det første spadestik ved Hans Thrane den 19. januar 2007 til selve indvielsen den 14. september 2007.

Der var indvielse af Det Danske Hus den 14. september 2007. Her nåede Gertrud Thrane desværre ikke at deltage, idet

Hans Thrane tager det første spadestik

hun var afgået ved døden året forinden. Årene gik, og Hans blev en hyppig gæst i det sydslesvigske. Han boede gerne hos vores lokale præst, Elsebeth Villadsen, der havde gæsteværelser i præstegården. Pastor Elsbeth Villadsen var den første energiske formand for støtteforeningen. Hans Thrane ville ikke gå glip af et eneste årsmøde, og vi hentede ham da og kørte efterfølgende rundt med ham i hans elskede Sydslesvig, som han havde lært at kende via sin far, der allerede, da han var seks år gammel, havde taget ham med på forskellige ture i Sydslesvig. Hans Frederik Thrane var født den 7. marts 1921, og han døde den 21.02. 2011. Han nåede altså ikke at blive 90. Det havde været meningen, at han skulle have fejret den runde fødselsdag i Det Danske Hus ca. 14 dage senere. Gertrud Thrane blev født den 23.11. 1920, og hun døde den 4. april 2006. Begge ville have været hundrede år gamle nu, hvis de endnu havde været i live.

Når vejen går forbi Grindsted er det således en selvfølge, at vi, der kendte ægteparret, tager et smut til kirkegården for

Ægteparret Inger og Siggie Pfingsten fra Sporskifte Samråd med en blomsterhilsen fra os i Sporskifte den 23.04.2021.

Tanker tilbage på en spændende tid

at lægge en blomst på deres gravsted.

Det elskelige ægtepar havde meget tilovers netop for os i Sydslesvig, og begge blev ved med at sige, at de også gerne så, at der blev bygget en spejderhytte ved siden af Det Danske Hus. Da Gertrud Thrane var gået bort, kom Hans Thrane mindst en gang om året ind på det emne, og han fik sin vilje til sidst, idet han kort før sin død havde testamenteret hele sin arv til Slesvig-Ligaen med det øremærke, at der skulle bygges et spejderhus af denne arv. Han fik sin vilje, så Spejderhuset nu står smuk og særdeles brugelig ved siden af Det Danske Hus.

Hans Thrane var uddannet købmand, men af helbredsmaessige grunde blev han i stedet arbejdsmand ved Grindstedværket gennem næsten hele sit voksenliv, inden han gik på pension. Gertrud Thrane var sygeplejerske/afdelingsleder på Grindsted Sygehus. Begge levede sparsommeligt, men alligevel godt. De havde været på mange udlandsrejser, og huset var meget gæstfrit. Der manglede absolut ikke noget, når der kom gæster.

Huset på Anemonevej nr. 2 i

Spejderhuset i vintervejr

Grindsted var stort. Det var udstyret med mange malerier og antikke møbler. Der var sølvtøj og fine stel på bordet, når der var besøg. Det var et meget hyggeligt hus, og man følte sig meget veltilpas i den meget store og flot og behageligt indrettede vinkelstue.

Både Gertrud og Hans fulgte nøje med i, hvad der skete i Sydslesvig. De læste Flensborg Avis fra ende til anden, og alt, hvad der havde med Sporskifte at gøre, blev sirligt klippet ud og gemt i en scrap-bog. Begge var to brave hjerter med typisk jysk beskedenhed som karaktertræk. De var i besiddelse af humor, stor kærlighed og forstand. Vi tænker tit på dem og mindes med glæde de

besøg, vi var på hos dem og de besøg, de var på hos os. Det var dejlige, indforståede samtaler om mangt og meget, vi førte, men især om Sydslesvig. I 2017 fik Hans Thrane så sin sidste vilje, og Spejderhuset, der også er bygget af arkitekt Glenn Dierking og ejes af SSF, står nu lige ved siden af Det Danske Hus til gavn og glæde både for spejderne og for de danske unge i bydedelen. Begge huse er så absolut blevet en succes-historie i det sydslesvigske.

Æret være
Gertrud og Hans Thranes
minde!
Red.

På vandretur ad Hærvejen, Oksevejen - pilgrimsruten Via Jutlandica

Hærvejen/Oksevejen, den årtusindgamle vej, som stadig er der, til dels i forandret form som parallelt løbende motorvej, som landevej og som oprindelig vej, præger os stadig i vores hverdag. Den går endnu som en akse gennem vores liv. Motorvejen A7/E45 er nutidens hurtigvej over den jyske højderyg, men den følger i det store og hele paralleltgående den gamle danske hærvej.

Etapevis vandring

Men intet er mere betagende og spændende end at vandre ad både den gamle Hærvej/Oksevej og ad pilgrimsvejen Via Jutlandica fra Glückstadt og op til Viborg eller omvendt. Pilgrimsvejen Via Jutlandica får dog en anden retning mod sydvest efter Rendsborg. Hærvejen fortsætter direkte i sydlig retning mod Itzehoe. Via Jut-

lantica bevæger sig i sydvestlig retning mod Glückstadt.

„Det må man have prøvet!“ tænkte vi!

Vi gennemførte vandringen sammen med vore to venner Karen og Britta for ca. 10 år siden. Vi tog turen etapevist på lørdage. Først fra spejderhytten ved Langbjerg i Hanved Kommune med start tidligt om

morgenen kl. 04.30, og så var det endelige mål Christian IVs by Glückstadt ved Elben. Efter 49 km's vandring første dag stoppede vi ved Røverhulen i Isted, hvor vi, meget trætte, blev hentet i bil af Karens søn og kørt tilbage til startstedet, hvorfra vi kørte hjem i egen bil.

Fra Røverhulen ved Isted til kroen ved Kropperbusch

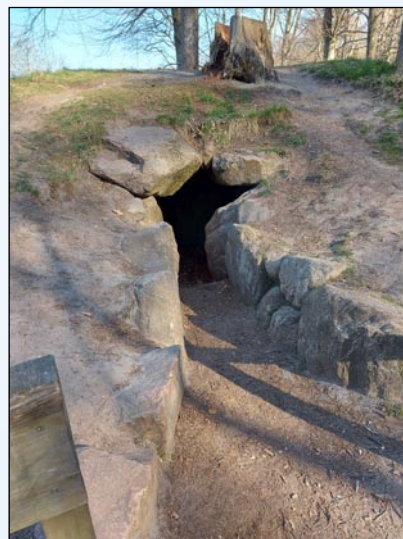
Fra Røverhulen ved Isted til kroen ved Kropperbusch

14 dage senere fortsatte vandringen så fra Røverhulen, der er en stor og velholdt jættestue fra stenalderen og til og til den meget kendte kro ved Kropperbusch Krop (Kropp). Jettestuens beliggenhed peger hen imod, at der var en vej her allerede i stenalderen, fordi jættestuer og gravhøje gerne blev lagt der, hvor folk kom forbi.

Denne strækning kom til at være på ca. 33 km. „Du büs Kropperbusch noch ni vörbi“, kunne vi læse på kroens frontside. Denne sætning hentyder ikke til

røverne fra Rold Skov, men til røverne fra Krop skov. Der går nemlig historier om, at der har været landevejsrøvere i Kropper Busch. Dette sagn er der dog ingen belæg for, men god er den! „Forskrækkede“ over denne advarsel satte vi os først i kroen for at bestille en middag. Her besluttede vi så at stoppe for denne gang. Et opkald til Karens søn medførte, at han igen hentede os og kørte os tilbage til udgangsstedet ved Røverhulen.

Herfra kørte vi hjem til vores respektive hjem.

Røverhulen ved Isted

Fra Kropperbusch til Rendsborg

Tre uger senere fortsatte vi vandringen fra Krop/Kropp til Rendsborg, hvor der var Schleswig-Holstein-Tag. Vi var naturligvis her hos den danske stand og kunne hilse på repræsentanterne for SSF/SSW, SdU, Flensborg Avis, Dansk Kirke i Sydslesvig, Sydslesvig, Skoleforeningen og Sundheds-tjenesten.

Efter en lille forstærkning med en „Bratwurst« og en kop kaffe fortsatte vi vandringen til Jevenstedt, hvor vi bestilte en taxa til at køre os tilbage til udgangspunktet ved Kropperbusch Kro.

Kroen ved Kropperbusch

De øvrige vandringsforløb

Sådan fortsatte vi endnu i en del lørdage, indtil vi endelig nåede vores mål, nemlig Christian IVs by Glückstadt ved Elben. Det blev til en samlet strækning på 183 km.

Året efter tog vi en vandretur etapevist fra Langbjerg og op til Viborg. Det blev igen til den skønneste tur ad Hærvejen/Oksevejen/ Via Jutlandica. I snit var etapperne på ca. 20-30 km.

Stor var jubelen, da vi ankom til Viborg efter ca. 290 kilometers vandring ad Hærvejen fra Langbjerg, Hanved Kommune.

En af de mest oprindelige hærvejsstrækninger

Et af de smukkeste stræknings-afsnit var etappen fra Krop/Kropp og til Rendsborg. Hvis man vil vandre ad dette delstykke af Oksevejen/Hærvejen, Pilgrimsruten er det smart at parkere bilen ved Kropperbusch Kro, Kropperbusch 1, 24848 Kropp. Krop/Kropp er en ret stor landsby, der ligger ca. 20 km nord for Rendsborg. Byen hed Croop i 1285. I 1319 hed den Kroppe. I 1340 var det Crop eller Cropp. Nav-

net betyder en lidt fladtrykt forhøjning og peger på jordbundens noget ophøjede og meget sandede konsistens. Lige umiddelbart nord for kroen fører en asfalteret vej hen til Oksevejen. Efter ca. 500 meter finder man Oksevejen som sand- og grusvej. Man drejer til højre ind ad den, og så er man på den originale gamle Oksevej. Et par hundrede meter ind ad vejen føler man sig hensat til en tidligere verden, idet

Oksevejen synes fuldstændig intakt og ser ud, som den sandsynligvis så ud, da den endnu var hovedfærdselsvej. Nogle steder er vejen 50 m bred. Var vejen nemlig for hullet i gamle dage, kørte man bare ved siden af, så vejen mange steder blev bredere og bredere.

Men der er seværdigheder at se på undervejs. Midtvejs mellem Kroen ved Kropperbusch og Sorgbrück ses blandt andet et gammelt kongeligt skæferi.

Mindestenen ved Feldscheide (Markskellet)

Når man kommer til gården ved Feldscheide, ses en bemærkelsesværdig sten, på hvilken Slesvig-Holstens „Løsrivelse« fra Danmark i 1864 mindes. „Los von Dänemark 1864«, læser man.

Den inskription så vi på med vemod og tænkte over, at der kan ses med forskellige øjne på krigen 1864. Vi selv føler netop vemod og et stænk af forargelse over stenen.

Et par hundrede meter senere går man over landevejsbroen

Sorgbrück, der fører over Sydslesvigs tredjestørste flod, den smukke Sorge.

Her ved broen var der tidligere et vadested, hvor oksedriverne drev deres kvæg over floden, når de vandrede ad Hærvejen fra Viborg til Itzehoe.

Vi fortsatte vejen på den anden side af Sorgbrück-kroen (kroen er lukket nu) efter at vi havde fået en kop kaffe der og

befandt os kort tid efter så på det sted, hvor det siges, at det frygtelige historiske slag ved Lohede fandt sted den 28. juli 1261.

Hærvejen ved Kropperbusch. Det har været svært for mange kuske at komme igennem med deres vogne. Derfor sikkert også sætningen: Du büs Kropperbusch noch ni vörbi“.

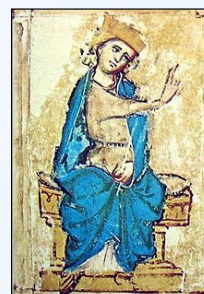
Kroværten tjente gode penge på at hjælpe til med at trække vognene ud af sandet.

Slaget ved Lohede

Her led den danske enke-dronning Margrete Sambirias (Margrete Sprænghest) hær et sviende nederlag mod den slesvigske hertug Erik Abelsøn og de holstenske grever. Hun selv og hendes søn Erik Klipping blev ført til Hamborg og

blev fængslet der. Ved Hertug Albrecht af Braunscheigs hjælp kom hun dog fri igen, og det lykkedes for hende at hente sin søn hjem til Danmark.

Der har i de efterfølgende århundreder været flere træninger på Lohede.

Margrete
Sprænghest
1230-1282

Wallensteins Skanse

Men der er også andre bemærkelsesværdige steder at se på undervejs. Her skal nævnes Wallensteins Skanse, som ses lige ved udgangen af skoven. Om det nu virkelig er Wallensteins Skanse, ved man ikke med sikkerhed, men på et kort fra 1804 er der indtegnet kanonstillinger netop her. Wallenstein var nemlig i Rendsborg med sine tropper i 1627, så det er godt muligt, at denne skanse stammer fra netop denne tid med henblik på at beskytte Oksevejen. 30-års-krigen fandt sted i årene 1618-48 og Kong Christian IV. var stærkt, katastrofalt og bekosteligt indblandet i den.

Vi kan så absolut anbefale at gå det forholdsvis korte stykke vej fra Kropperbusch til Rendsborg. Det er en strækning på godt 20 km. Det er en meget stor oplevelse, men man skal selvfølgelig finde ud af, hvordan man kan komme tilbage igen til udgangspunktet. Der går busser fra Rendsborg til Kropperbusch, men man kan naturligvis, som vi gjorde det, tilkalde en taxa og deles om prisen for turen tilbage. Det gjorde vi uden dårlig samvittighed. Vi var nemlig trætte.

Ami og Leif Jessen

De sydslesvigske rundtårnskirker

af
Anne-Margrete Jessen

Kirkebygninger har altid interesseret og virket dragende på mig, og kommer jeg et nyt sted hen, er noget af det første, jeg vil se, den lokale kirke/de lokale kirker og deres kirkegårde. Intet forbinder fortiden med nutiden og fremtiden som en kirke, der f. eks. har stået på samme sted i 900 år eller mere. Kirkegårdene fortæller så meget om stedets historie. De røber, hvilke familier der bor i lokalsamfundet. De fortæller om de tab, mennesker har haft og om den kærlighed, der bandt familiemedlemmerne sammen. De fortæller om både freds- og om krigstider.

Fund på nettet

Sydslesvig har mange spændende kirker, der fortæller om Sydslesvigs historie. Forleden stødte jeg på internettet på en afhandling af den kendte danske historiker, professor Jes Wienberg, Lunds Universitet, der bar overskriften „Romanske runde kirketårne – et skandinavisk perspektiv“. Det var spændende læsning, for Jes Wienberg blandt andet informerer om, at de runde romanske rundtårne på 15-19 nordiske kirker (her er Sydslesvig talt med) mod udbredt almen opfattelse ikke har været forsvarskirker. (Finland har dog slet ingen romanske kirker med runde tårne).

Er rundtårnskirkerne forsvarskirker?

Det er stadig en udbredt opfattelse i befolkningen, at alle rundtårnskirkerne har været forsvarskirker, men det er dog ikke belæg for, siger professor Wienberg. Dette gælder dog ikke for kirken i Sønder Stabel (Süderstapel) og for kirken i Oversø (Oeversee). De runde tårne ved kirken i Oversø og i Sønder Stabel har også haft en forsvarsmæssig funktion. De har meget tykke

Sct. Georgs Kirke, Oversø

vægge, og skydeskårene i murene fortæller, at de har været brugt i forsvarsøjemed. Deres beliggenheder ved hhv. overgangen ved Ejderen og klos op ad Hærvejen taler også for det.

Tre endnu eksisterende rundtårnskirker i Sydslesvig

Sydslesvig har 3 endnu eksisterende kirker med romanske runde tårne, nemlig Sankt Laurentius Kirken i Kosel (oprindeligt dansk navn Koslev), Sct. Georgs Kirken i Oversø (Oeversee) og Sankt Katharina Kirken i Sønder Stabel (Süderstapel). Professor Wienberg mener, at rundtårnskirkerne i Norden højst sandsynligt slet ikke er bygget i forsvarshensigt. Her dog undtaget Sønder Stabel Kirke og Oversø Kirke i Sydslesvig. Når Wienberg taler om 15-19 nordiske rundtårnskirker, er det, fordi der hersker usikkerhed, om fire kirker

har haft et romansk rundtårn. F. eks. vides ikke med sikkerhed, om den ikke mere eksisterende Helligåndskirke i Slesvig havde et romansk rundt tårn, eller om det var af nyere dato. Man har et billede af denne kirke fra 1584, der er fremstillet som prospekt af de på den tid så kendte kunstnere Georg Braun og Franz Hogenberg.

Oversø Kirke

Oversø Kirke er indviet til Sankt Georg.

Oprindeligt var kirkens tårn, der er bygget af kampesten, dobbelt så højt som nu. Det blev også brugt til opmagasiner.

Kirken er fra 1100-tallet og sandsynligvis bygget på befaling af danske Kong Niels. Meget seværdigt er blandt meget andet kirkens triumfkrucifiks fra 15. århundrede.

Renæssance-prædikestolen stammer fra 17. århundrede. Hvælvingsmalerierne er usædvanligt smukke. Tårnets vægge er halvanden meter tykke og forsynet med skydeskår, så den har helt klart været brugt som forsvarskirke. Der er danske krigergrave fra 1848 på kirkegården.

Sct. Georgs Kirke, Oversø

Her finder man også gravstenen for den ene af de to sønderjyske piger, Helga Maria Tofte. Ligeledes er Meta Røh, der donerede et klækkeligt stykke af sin jordejendom med henblik på at kunne oprette nuværende Jaruplund Højskole, begravet på Oversø Kirkes kirkegård.

Sankt Laurentius Kirke i Kosel
Sankt Laurentius Kirke i Kosel (Koslev) er blev bygget i romansk stil i 1100-tallet. Det formodes, at det er Kong Valdemar, der har sat byggeriet af den i gang. Tårnet er bygget af mursten og af teglsten. Den har sikkert ikke været en regulær forsvarskirke, men det kunne naturligvis også tænkes at omegnens beboere har søgt tilflugt der i ufredstider grundet

kirkens beliggenhed så nær ved den smalle Slivovergang Mysunde (Missunde). Selve landsbyen Kosel blev nemlig meget hårdt medtaget under 30-års krigen.

Sankt Laurentius Kirke, Kosel

Kirkens smukke altertavle er fra 1600-tallet. Døbefonten er fra 1500-tallet, men prædikestolen står på en døbefont fra 1200 tallet. Tårnets byggemateriale er marksten og tegl. Lige for tiden bliver kirken restaureret gennemgribende, både ude og inde.

Sønder Stabel Kirke

Sankt Katharina Kirke i Sønder Stabel er dokumenteret en forsvarskirke til værn mod ditmarskerne, der boede lige på den anden side af Ejderen. Det betød at kirken i 1400-tallet flere gange har været angrebet af ditmarskerne. Kirken blev nedbrændt af ditmarskerne, men blev dog genopbygget af stabelholmerne. Skt. Katharina Kirke i Sønder Stabel er bygget i 12. – 13. år-

*Sankt Katharina Kirke
Sønder Stabel*

hundrede. Selve kirkens murværksmæssige tilstand er ikke god. Der har været repareret på den mange gange, og der er mange fugtskader i væggenes mellemrum. Tårnet sikres af en kompakt og stor støttesten. Kirkens interiør består af udstyr fra senrenæssancetiden. Her kan nævnes alteret fra Hans Peper i Rendsborg og prædikestolen fra Husum i 1615. Døbefonten stammer fra 15. århundrede. Kirkeskibets pulpitur er fra 16. århundrede og er i 1844 blevet udsmykket med 21 billeder. Kirken er absolut et besøg værd.

Indgangsdøren til kirken i Sønder Stabel, der er barrierevenlig.

De sydslesvigske rundtårnskirker

Den er en tysk lutherisk evangelisk kirke og ligger i kort afstand til Ejderen.

Oprindeligt har der været 5-6 rundkirker i Sydslesvig.

Heri er Helligåndskirken i Slesvig medregnet.

De ikke mere eksisterende runde romanske tårne var tårnet på Sankt Maria Kirke (Mariekirken) i Kampen ved Rendsborg, hvor kirken blev brudt ned i 1691 og den endnu eksisterende Sankt Andreas Kirke i Haddeby, hvor tårnet blev fjernet i 1834 og året senere blev erstattet med et tagrytterspir.

Sankt Michaels Kirke (Sankt Mikkels Kirke)

Der har også stået en rigtig romansk rundkirke i Slesvig, nemlig Sankt Michaels (Sankt Mikkels) Kirke. Denne prægtige kirke, der lå på nuværende Michaelis Berg kunne i størrelse og udførelse nemt stå mål med rundkirkerne på Bornholm. Den blev ombygget flere gange, så den mistede noget af sit rundkirkepræg. Kirken brød desværre sammen i 1870 under bygningsarbejder grundet tiltagende forfald. Der blev bygget en ny, traditionel kirkebygning på stedet i 1871, som beklageligvis også blev revet ned 100 år senere, nemlig i 1971. Tilbage er kun den gamle Sankt Michaels Kirkegård, hvor gravene nu er sløjfede med undtagelse af enkelte gamle private gravsteder og en række danske

krigergrave i et hjørne af den tidligere kirkegård.

Nu er der bygget et tysk menighedshus på stedet, der

hedder Gemeindeforum auf dem Michaelisberg. Adressen er Bismarckstraße 12 B. De danske krigergrave er lidt svære at finde. Man kan parkere bilen på parkeringspladsen foran indgangen og går så til venstre ad en lille sti kort efter indgangen. Der finder man så krigergravene, der er placeret på et område på ca. 500 m².

Man kan også køre lidt længere op ad Bismarckstraße og køre ind på den danske menigheds parkeringsplads. Her ligger den danske Ansgar Kirke. Adressen

er Bismarckstraße 18 A. Der er en gitterdør på østsiden af parkeringspladsen, som man kan gå ud af for at komme på en sti. Man følger stien et kort stykke mod syd og drejer så mod stik øst. Der finder man så pladsen med de danske krigergrave.

På prospektet af Slesvig by fra 1584, der er udgivet i Georg Braun og Franz Hogenbergs „Theatrum Urbium“ i 1588, ses Sankt Michaels Kirke på bakken ca. i midten. Den er markeret med et C. Nedenunder ses Slesvig Domkirke, der på det tidspunkt endnu ikke har

fået sit nuværende udseende med det høje tårn. Til højre for ses daværende Helligåndskirke med det runde tårn. Også denne kirke er borte nu, idet Helligåndskirken blev brudt ned i 1599. Helt foran i billedet, på Sliens sydside, ses Sankt Andreas Kirken i Haddeby, der på det tidspunkt endnu havde sit oprindelige runde romanske tårn.

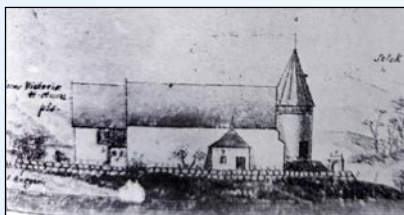
Mariekirken i

Kampen ved Rendsborg

Rundtårnskirken Sankt Maria i landsbyen Vinzier i Kampen ved Rendsborg blev revet ned i 1691/92 på befaling af Kong Christian V, der ville udvide sin fæstning i Rendsborg og derfor ønskede, at kirken skulle nedbrydes for at give plads til fæstningsudvidelsen. Der blev i stedet bygget en ny kirke i Hohn, der nu rummer en stor mængde af den nedbrudte kirkes inventar.

Sankt Andreas Kirke i Haddeby.

Kirken er fra 12. århundrede. Kirken er ikke Ansgars kirke. Hvor Ansgars kirke har ligget, ved man endnu ikke.

Det oprindelige romanske tårn blev brudt ned i 1834 og blev erstattet med et tagrytterspær. Nordsiden har romanske vinduer, sydsiden gotiske efter en ombygning efter 1500-tallet.

Hvornår, vides ikke med sikkerhed.

Alturvæggens smukke træudskæringer fra 15. århundrede er bemærkelsesværdige og smukke.

Døbefonten er fra 13. århundrede. Den er fremstillet på Gotland. Men der er mange andre markante seværdigheder inde i kirken. Tag på tur til Haddeby og se med egne øjne. Turen bør selvfølgelig forbindes med et besøg på Haithabu-Museet og i selve Hedeby.

Rundkirkerne i Danmark

De egentlige, endnu eksisterende rundkirker i Danmark, kender vi især fra Bornholm, der har de fire rundkirker Østerlars, Olsker, Nylars og Nyker. Ellers er der også rundkirkerne i Horne på Fyn, Bjernede Kirke på Sjælland og Thorsager Kirke i Jylland. I hele Norden er der kun 15 – 19 kirker med et rundt tårn. Disse kirker er ikke rundkirker, som dem, vi kender til på

fx Bornholm. Rundkirker er noget helt specielt. Det må formodes, siger Wienberg, at rundkirkerne er efterligninger af Gravkirken i Jerusalem og af Klippemoskéen på Oliebjerget, som Tempelridderne fejlagtigt anså for at være Kong Salomons gamle tempel.

Tempelridderne tog grundridstegninger og tegninger af Gravkirken og af Klippemoskeen med hjem til deres hjemlande og inspirerede således de hjemlige rundkirkers bygherrer. Det samme gælder for rundtårnskirkerne. De er sandsynligvis også efterligninger af samme og var gravbygninger eller klokketårne. Men de har sikkert haft mange forskellige funktioner. Udover brug til kirkegang har de således været brugt til f. eks. opmagasinering af varer og som lokale tilflugtssteder i krisetider.

*Tekst, foto og grafik
Anne-Margrete Jessen*

Kilder:

Jes Wienberg: „Romanske runde kirketårne – et skandinavisk perspektiv”.
Alte Deutsche Städtebilder nach Georg Braun und Franz Hogenberg
Schleswig und die Schlei, Verlag Schleswiger Nachrichten
Sydslesvig rundt, Dansk Slesvigsk Forlag
De respektive kirkers internetsider
Grænseforeningen Årbog 2006
Die Stadt Schleswig in alten Ansichten af Ernst Schlee 1979

Skoleforeningen stopper ferieværtsophold

Interessen for ophold hos danske ferieværter har været dalende i et årti. Skoleforeningen satser på andre former for sprog- og kulturmøder mellem sydslesvigske og danske unge.

At være feriebarn har en lang tradition i Sydslesvig. Samtidig har »Feriebarn« udviklet og fornyet sig. »Elevudvekslingen i uge 45-47« og »sommerlejrene« har suppleret de traditionelle ferieværtsophold, der igennem 100 år skænket tusindevis af sydslesvigske børns dejlige minder og relationer til Danmark.

Dog er interessen for at tilmelde sig - både som ferievært og feriebarn - faldet støt igennem de sidste 10 år. Fra 354 ferie-børn hos værtsfamilier i 2010 til 29 i 2020. I 2019 lå antallet af nye ferieværter på 9 værter og antallet af nye tilmeldte ferie-børn på 17. Siden er der ikke kommet nye ferieværter til, så udvekslingen sker mellem en gruppe værter og børn, der har mødt hinanden i mange år.

Allerede i 2019 trak Grænseforeningen sig ud af ferieværtsopholdene og allerede i nogle år har Skoleforeningen med Grænseforeningen nytænkt kultur- og sprog mødet. Det er fact, at der ikke længere er interesse for at tilmelde sig til de traditionelle ferieværtsophold. Tiderne, hvor danske familier tilbragte flere uger af sommerferien hjemme i eget hus og have eller på gården - med den fornødne plads og

Foto: Skoleforeningen

ro til at have et feriebarn - er forbi.

I stedet ser både Grænseforeningen og Skoleforeningens Rejsekontor stort potentiale i elevudveksling og sommerlejr, hvor sydslesvigske og rigsdanske børn mødes, leger og lærer sammen.

Positiv udvikling

I løbet af de seneste 10 år har der været en positiv udvikling inden for de gensidige sprog- og kulturmødeaktiviteter, for her stiger antallet af tilmeldinger. »Elevudvekslingen i uge 45-47« opleves som en attraktiv kulturmødeaktivitet og sprogrejse for børn på begge sider af grænsen.

For imens de traditionelle ferieværtsophold har været af ensidig karakter (kun det

sydslesvigske ferie-barn har haft muligheden for at »rejse ud«) giver udvekslingsaktiviteterne begge deltagende børn muligheden for at rejse ud - et gensidigt sprog og kulturmøde som virkelig rykker! For det glædelige er, at danske børn virkelig gerne vil møde Sydslesvig - især hvis de også selv kan få lov til at »komme afsted på rejse.

Lad os bruge vores »krudt«, kompetencer og ressourcer, hvor vi virkelig kan rykke noget for mange børn.

I løbet af de seneste 10 år har Rejsekontoret organiseret sommerlejr for sydslesvigske børn på Skoleforeningens lejrskolehjem. Børn, som ikke kom afsted til ferieværter (fordi der ikke var ferieværter nok), kun-

ne altså tilmelde sig til en sommerlejr. Selvom lejrene finder sted i Danmark, er der ikke tale om et sprog- og kulturmøde i det målestoksforhold vi godt kunne tænke os fordi vores børn ikke møder andre.

Som en reaktion på den stærke interesse for de gensidige kulturmødeaktiviteter, organiserede Rejsekontoret som et pilotprojekt 4 blandede sommerlejre i sommeren 2020, hvor sydslesvigske børn og børn fra Danmark var på lejr sammen. Effekten var helt tydelig! Når vores sydslesvigske børn er på lejr sammen med danske børn, bor på værelse sammen, spiser sammen og leger sammen - så møder de dansk sprog og kultur på en helt anden måde! Ved hjemkomsten blev der flittigt udvekslet telefonnumre og lavet aftaler for efterårsferien. Dét, som de traditionelle ferieværtsophold har kunnet igennem 100 år - nemlig at skabe en ægte relation og venskaber mellem familier på tværs af grænsen - præcist det kan blandede sommerlejre også!

Der, hvor vi kan rykke

- Lad os bruge vores »krudt«, kompetencer og ressourcer der, hvor vi virkelig kan rykke noget for mange børn. Lad os skabe rammerne for, at sommerferiekontakten til Danmark ikke kun er et tilbud til en håndfuld børn som er »heldige« at få en ferievært, men i stedet bliver et tilbud og en chance for alle Skoleforeningens børn! Vi tror på, at blandede sommerlejre med danske og sydslesvigske børn er »de nye sommerferierejser«, fordi de faciliterer »sprog- og kulturbadet«, som bør være det centrale i **feriebarn.dk**'s aktiviteter!, siger lederen af Skoleforeningens rejsekontor, Sally Flindt-Hansen.

Derfor ønsker vi at »takke af« på de traditionelle ferieopholds vegne. Alle de gode relationer og bånd, der allerede finder sted mellem ferieværter og ferie børn, lever selvfølgelig videre, og parterne kan fortsat mødes. Rejsekontoret vil dog ikke længere administrere og organisere dette, men i stedet

lægge energien og kontorets ressourcer i de nye aktiviteter. Der tilbydes fra og med sommeren 2021 blandede sommerlejre på alle Skoleforeningens lejrskolefaciliteter. På alle lejrene er halvdelen af pladserne øremærket til børn fra Danmark.

Skoleforeningens formand, Udo Jessen siger:

- Vi står stærkt med vores kontakter til Danmark og vi har gode ideer og planer omkring elevkontakt og ferieoplevelser i kombination med hinanden, derfor er jeg ikke bange for fremtiden på området. Skoleforeningen er hele tiden nødt til at agere ud fra den realitet vi har i vores og det danske samfund, og vi har konstateret, at den 102årige tradition med at sende børn på ferieophold hos »ferieværter« / »plejeforældre« ikke længere har en fremtid. Tiden har forandret sig, samfundet har forandret sig, og vores måde at leve på har forandret sig, og derfor har Skoleforeningens Styrelse besluttet at satse på andre tiltag, for at opretholde og intensivere kontakten til Danmark. Anderledes, men bestemt ikke dårligere vil jeg påstå. En historie er slut og en ny historie skrives.«

Rejsekontoret håber, at sommerlejrene kan finde sted med hensyn til corona.

*Daniel Dürkop
Fokus-redaktør
Dansk Skoleforening
for Sydslesvig*

Sct. Georgs Gildet Flensborg – 75 – år! Tillykke!

Der skal lyde et stort og bragende tillykke til Sct. Georgs Gildet i Flensborg, der desværre ikke kunne fejre sin 75-års fødselsdag den 18. november 2020. Flensborg Gildet havde ellers fortjent en super fødselsdagsfest for at kunne markere sine stolte 75 år som et dansk Sct. Georgs Gilde i Sydslesvig. 12 nye yngre medlemmer havde gildet ovenikøbet fået indenfor de sidste to år, der sikrer gildets kontinuitet. Der blev heldigvis holdt en stor 70-års jubilæumsfest for Sct. Georgs Gildet Flensborg i 2015. Her var der både en festaften, en podiumsdiskussion og et foredrag, vi kunne tilbyde. Da fødselsdagsfesten nu ikke kunne blive til noget grundet corona-restriktionerne, skal der komme en beretning om Flensborg Gildets aktiviteter indenfor de sidste 5-6 år her.

Hvem er vi?

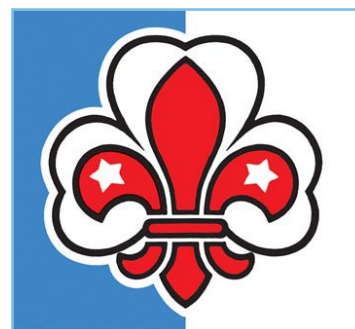
Gildet har p.t. 43 medlemmer. Vi holder til i det Danske Hus i Flensborg-Sporskifte, men også på Spejdergården Tydal. Vi er en af de tilsluttede foreninger til SSF. Vi hol-

der aftenmøder ca. 10 gange årligt. Én gang om året har vi yderligere et fælles møde med Y's Mens'Club Flensborg. Landsgildemesteren for alle gilder i hele Danmark er sågar medlem af Flensborg Gildet. Det er Helmut Werth, der allerede har beklædt posten som Landsgildemester siden 2013, da han blev valgt til posten på A.P. Møller Skolen i Slesvig. Sct. Georgs Gildet er en del af Sønderjyllands Distriktsgilde, og også her er Flensborg Gildet med i de sønderjyske aktiviteter.

Podiumsdiskussion på Jaruplund Højskole i november 2015.

På podiet sad spejderchef Tim Riediger, Lis Vidkjær Hjort, Peer Hjort, Aminah Tønnsen og Rasmus Meyer

Sct. Georgs Gilderne i Danmarks logo

Sct. Georgs Gilderne i Danmark er en del af et verdensomspændende fællesskab af voksenspejder-bevægelsen. Denne internationale bevægelse er organiseret i det internationale spejderfællesskab ISGF – International Scout- and Guide Fellowship. Mange har været aktive medlemmer af et af de danske spejderkorps i Danmark/Sydslesvig, mange er det stadigvæk, og mange har bare meldt sig ind uden spejder-forhistorie, fordi de føler sig hjemme i voksenspejderånden – i Spejderidéen for voksne.

Vore udvortes aktiviteter

Vi har arrangeret Ulvedage for Dansk Spejderkorps Sydslesvig hvert år siden 2014. Før den tid var vi altid med som engagerede hjælpere. I 2020 blev vi dog nødt til at aflyse Ulvedagen grundet coronakrisen. Vi var aktivt med på Dansk Spejderkorps Sydslesvig jamborette i 2015, hvor vi havde

vores egen lejrplads med et delvist eget program. Her tilbød vi også mange aktiviteter til ulvegrenen.

Vi stiller også altid op med et hold hjælpere til Dansk Spejderkorps Sydslesvigs Løvebrøl, der desværre måtte aflyses i år grundet pandemien.

I 2017 var vi markant aktive under Sct. Georgs Gilderne i Danmarks HOTELT-arrangementer på Spejdernes Lejr 2017 i Sønderborg med knapt 40.000 deltagere. Her blev der fra gildernes side tilbudt mange jernalderaktiviteter for børn i 6-10-års alderen, der blev afholdt en podiumsdiskussion, 3 workshops og et foredrag ved Flensborg Gildets medlem fhv. generalkonsul Henrik Becker-Christensen, og alle steder var Flensborg Gildet med som en del af drivkræfterne.

Aktion Sommerlys

Vi er med i Landsgildets Aktion Sommerlys, hvor de forskellige gilder i Danmark og Sydslesvig forærer en tændt petroleumslampe til en spejdergruppe, der afholder første lejrball på en sommerlejr i lokalområdet. Desværre måtte denne event aflyses sidste år grundet pandemien. Vi håber, at det lykkes i år.

Grænsetræf

Inger Pffingsten, gildekansler for Flensborg Gildet, og hendes dansk/tyske team stod for Sønderjyllands Distrikts internationale event Grænsetræf/Grenztreff i august 2018. Det blev til et meget spændende og givtigt møde på spejdermanner mellem 54 danske og tyske gildebrødre, der bliver gentaget i september i år.

Gildebrødrene holder pause på gårdspladsen på Tydal, inden næste programpunkt skal begynde.

Gildeekspeditioner og udflugter

Hvert år arrangerer Sønderjyllands Distrikt en tur til et interessant mål i Europa. Medlemmer af Flensborg Gildet har både været med til at tilrettelægge turene hver gang og har deltaget i dem siden 2012, da Sønderjyllands Distrikt startede ekspeditionerne. Vi har blandt andet været i Grimstad i Norge, i Vilnius i Litauen, i Stettin i Polen og i Wittenberg i Tyskland. Hvert år i december deltager flensborgske gildebrødre også i nordisk julegudstjeneste i Hamborg.

Flensborg Gildet har ligeledes

På gildeekspeditionen til Wittenberg i 2018 fortalte selveste Martin Luther om sit liv og virke.

blandt andet været på egen udflugt til Frøslevlejrens Museum og til Genforeningsmuseet i Christiansfeldt i 2017 og 2018. Den sidste fælles udflugt, vi var på, fandt sted i august 2020. Da var vi på tur til Svesing for at blive informeret om mindestedet for den grufulde KZ-lejr, der var på stedet i 1944. Da vi ikke kan mødes fysisk for tiden, er det vigtigt for os, at vi lige nu udgiver vores medlemsblad, Gildeposten, én gang om måneden.

Hjælpere på Tydal Jamboretten

En række gildemedlemmer var hjælpere på Dansk Spejderkorps Sydslesvigs dejlige Jubilæums-Jamborette på Spejdergården Tydal – JubiJambo 2019.

Vi var repræsenteret i Landskildeledelsens Internationale Udvalg fra 2013- 2017 og er nu repræsenteret i Landskildeledelsens PR-Udvalg samt i Sønderjyllands Distriktsgildeledelsens PR-Udvalg, Tur-Udvalg og Ridder-Udvalg. I 2019 var vi repræsenterede på Europa-konferencen i Bremen.

Hvert år ved juletid indsamler vi tøj og andet til de hjemløse i Flensborg, og vi deltager naturligvis også i Sct. Georgs Gildernes Fredslyksaktion i november/december.

Gildemedlem Ulla Bøggwad efterser alle donationer til de hjemløse.

Spejderånden betyder meget i vores virke. At være sammen på spejdermanér i den rigtige gildeånd er berigende for os, og vi savner sammenkomsterne lige nu.

4 store pakker med uldgarn til Lusaka venter på at blive afhentet fra carporten.

Venskabsgilde i Lusaka, Zambia

Vi har god kontakt til vores venskabsgilde i Lusaka i Zambia, og i Distriktsgilderegi var vi i januar med til at sende vore venner 4 store postpakker med strikkegarn – 130 kg i alt-, strikkepinde og hæklenåle. Gildet i Lusaka vil donere strikkegarnet til de skoler, de understøtter og vil tilbyde piger og deres mødre at lære at strikke. På den måde skal de dygtiggøres til at kunne strikke egne produkter, som de så kan sælge på den lokale markedsplads og således vil kunne tjene egne penge til livets fornødenheder. En lille

håndsrækning, som vi i Sønderjyllands Distrikt har gjort ved at indsamle garnrester hos venner og bekendte har således fået en stor betydning i Zambia. Det glæder os og viser, at det hjælper at hjælpe.

Vi i Flensborg Gildet ser meget frem til at kunne ses igen, så snart myndighederne tillader det.

Følg med på vores hjemmeside:

www.flensborggildet.dk

og på Facebook:

Sct. Georgs Gildet Flensborg

Med gildehilsen

Gildeledelsen for
Sct. Georgs Gildet
i Flensborg

To sønderjyske piger på tommelfingertur rundt i Europa

I 1966 tog en veninde og jeg på tommelfingertur rundt i Europa.

Med rygsæk, sovepose, bluser, cowboybukser, shorts, lidt undertøj, badetøj, håndklæde, fyldt toilettaske, tynd regnfrakke, en varm jakke, tennissko et slidt skoleatlas og så selvfølgelig med en lille sum penge fra forældrenes side startede vi vores rejse som 19-årige.

Vi blev hurtigt samlet op. Motorvejen startede dengang først lidt før Hamborg, og med at bruge det tyske sprog var der ingen problemer, da man var vokset op med at se tysk fjernsyn og ofte tog til Flensborg lørdag aften for at more sig. Første dag nåede vi til Fulda. Klokken nærmede sig 21, og før i tiden skulle der være ro kl. 22. Vandrerhjemslederen var streng, skældte os ud. Han forlangte også betaling forud. Godt var det, at vi havde vekslet lidt penge om til DM.

Næste morgen gik ruten videre mod München. Vi så ikke ret meget af byen, kørte kun igennem, da Salzburg var næste mål. Hvor er det smukt hernede i Alperne, noget andet for os, der kommer fra det flade Danmark. Salzburg er jo

berømt for sin natur – musik, Salzburger Festspiele, Mozart-museet – og meget andet. Vi var der ret tidligt og kunne spadsere rundt i gaderne, beskue de mange fantastiske bygninger og også have tid til mad og drikke. Godt nok kun i cafeterier. Vandrerhjemmet var i orden, og lidt morgenmad blev tilbudt.

Wien var næste mål, og strækningen, der skulle køres, var

kun lidt over 200 km. Da vi blev sat af ved vandrerhjemmet, viste det sig, at alt var optaget trods bestilling forud. Værten var dog så venlig at finde et billigt hotel til os midt i byen. Efter at have sat rygsækkene i hotelværelset tog vi afsted for at beskue den smukke by med alle de flotte bygninger fra kejser tiden. Vi måtte nøjes med at betragte det udefra, undtagen Schönbrunn. Vi tillod os også at besøge fornuftsparken Prater og tage en tur i kæmpehjulet, der er 61 m højt.

Herfra er der en fantastisk udsigt over Wien og floden Donau.

Nu hen og få smagt den berømte Sachertorte, men vi kunne ikke komme ind i restauranten, fordi vi ikke var standsmæssigt klædt på. Så gik vi ind i en bagerbutik, og Sachertorten blev købt og fortæret. Efter to overnatninger gik det videre til Klagenfurt, hvor vi ville opholde os i to dage ved Wörthersøen, men det blev til et par dage mere.

På vandrerhjemmet fik vi kontakt med en gruppe unge mænd, som vi tilbragte dagen sammen med ved søen. Jeg blev stærkt solbrændt og måtte derfor blive et par dage på hotellet.

Så gik det videre mod Sydtyrol/Italien. Nu fik vi den evige sne at se på de høje bjerge i Alperne. Vi blev samlet op af to solidt udseende herrer, der gjorde et godt indtryk på os, og det viste sig, at de var sydtyrolere og talte godt tysk med østrigsk accent. Gudskelov, for italiensk havde vi ikke magtet.

De tog os med over grænsen til Slovenien, der dengang hed Jugoslavien og fortalte om landets historie. Bagefter kørte de os til vandrerhjemmet, der lå i

et tidligere vandtårn. De tilbød at hente os næste morgen og gøre os bekendt med de vigtigste steder i deres hjemegn. Vi var heldige, for de viste os Meran, Bozen, Triest, smukke byer, og i nærheden af Meran kørte vi væk fra hovedvejen hen til et sted, hvor der gik en sejlbane med en trækasse med sæder langt op i højden, og som ung har man mod til alt. De gav besked ved at hamre et bestemt sted, og sejlbanen kom, men da vi kiggede dybt ned, gysede vi, men vi blev pænt overrasket, da vi steg ud ved et lille landbrugssted, hvor der gik et par køer og kalve på marken, svin, høns, hund og kat kunne også betragtes. Der boede tre personer her, og vi fik serveret æg og flæsk, tilberedt på et komfur fyret med træ. Et glas vin, som de to mænd vel havde haft med, blev også serveret. Hvad der er blevet betalt for det, vides ikke. En anderledes, overraskende dag.

Da vi kom ned i dalen igen, blev det sagt, at de først kunne hente os kl. 12 næste dag, da de var katolikker, og om søndagen gik man i kirke. Det kunne jeg jo også godt tænke mig, og vi blev hentet kl. 9. Gudstjenesten er jo lidt anderledes end hos os. Vi skulle knæle, penge blev indsamlet af en dame med en pose i hånden, mønter skulle rasle, sedler knitre. Mændene betalte for os. Smukt var det med sangen Ave Maria og velsignelsen med røgelsen fra karret, men det

var ikke færdigt endnu. Ude på parkeringspladsen velsignede pateren alle biler på samme måde som os i kirken. I de andre byer så vi alle seværdighederne, besøgte museer og fine restauranter. Da vi tog afsted med dem næste dag, spurgte vi om grunden til, at de havde foræret os så meget. De to mænd blev helt rørte, tårerne begyndte at komme. Vi omfavnede dem og takkede dem for deres gavmildhed.

Vi besluttede at tage en badeforiedag. Vi var jo ved Rivieraen, men hvad oplevede vi? Der var ingen strand ved byen, kun klipper, og vandet var ikke kun vand. Heri svømmede alt muligt. Et rensningsanlæg var dengang vel ikke bygget endnu. Hurtigt op igen. Ikke engang lyst til at spise havde vi.

Så gik det mod Monaco. Bilturen derhen var interessant og smuk. På den ene side enormt høje klipper, på den anden side et blik dybt ned til havet. Fyrstedømmet var heller ikke det, vi forventede, luksusvillaer og høje hoteller overalt, dyre biler på gaderne.

Vi prøvede at komme ind i spillekasinoet, bare kigge, umuligt! Dyrt tøj skulle være på kroppen og jetoner købes. At bade blev vores valg. Côte Azur har jo en finstrand.

Næste mål var Nice, nu havde vi ikke de store forhåbninger mere, men blev enige om, at nu gjorde vi det, vi havde lyst

til. Efter indkvarteringen en tur rundt i byen med badetøjet i plastikposen.

Turister overalt, dyre forretninger, men efter skuffelsen dagen i forvejen købte vi et par flasker rødvin og lidt mad, og nu skulle alt nydes, men der var langt til stranden. Vi besluttede at holde en pause på rådhuspladsen mod en væg, og den pause blev lang, for der var 35 graders varme. Tørsten kom, og vi drak og drak, lagde håndklæderne ud, skiftede til badedragter og nød nu øjeblikket og var ligeglade med de mennesker, der stod og beskuede os enten smilende eller rystende på hovedet, men ingen fjernede os, så vi var tilfredse med dagen.

Målet næste gang var St. Tropez og kun for at se byen, som var feriested for skuespillere eller bosted for andre berømte eller rige personer. En ung bilist viste os byen og fortalte en masse om indbyggerne. Næste morgen badede vi i ha-

vet, og turen skulle så gå videre mod Paris over Aix-en-Provence og Avignon. Her tænkte jeg især på sangen "Sur le pont d'Avignon". Så gik det videre langs floden Rhone, gennem vindistrikterne Beaujolais og Maron.

Sent ankom vi til Paris, hvor vi overnattede i et gæstehus ved den danske kirke. Næste dag blev Champs-Elysées begået og Notre Dame og Sacre Cour besøgt. I Latinerkvarteret drak vi vore café au lait, måske også en Pernod. Hvad vi videre så, kan ikke huskes, da jeg senere arbejdede som au pair-pige her, og hvad så jeg hvornår? Næste dag gik det mod Belgien, EF-området i Bruxelles var målet. Lidt syd for byen standsede et ægtepar og tog os med. De kom fra Tyskland, og manden arbejdede for EF. Vi kom godt i snak, og sight-seeing fra deres Mercedes af blev resultatet. Den aften blev byggepladsen for det kom-

mende kompleks vist, og også Manneken-pis.

De inviterede os til middag i deres private hjem, hvad vi denne gang tog imod. Et luksushus med tjenestepige var det, og maden over alle forventninger, men det, jeg husker, var deres tilbud om overnatning i et værelse, hvor madrasserne var lagt i en kane med klokker, førersæde og trappetrin. Vi kiggede to gange. Jo, det var sandt.

Ved morgenmaden fortalte manden om sit arbejde ved EF, og vi blev kørt ud til motorvejen.

Nu var det Amsterdams tur til besøg, den sidste by. Det traditionelle program blev udført, besøg i Anne Frank-museet, sejltur i kanalerne mm.

Eftersom vi var på vej mod fallittens rand, måtte vi se at komme mod nord, og det gik hurtigt. Bremen, Hamborg og Rendsborg passerende vi uden besvær, og vore fædre hentede os i Sønderborg.

Anne Oesterle

Fra Frederiksstad ved Ejderen til Glückstadt ved Elben

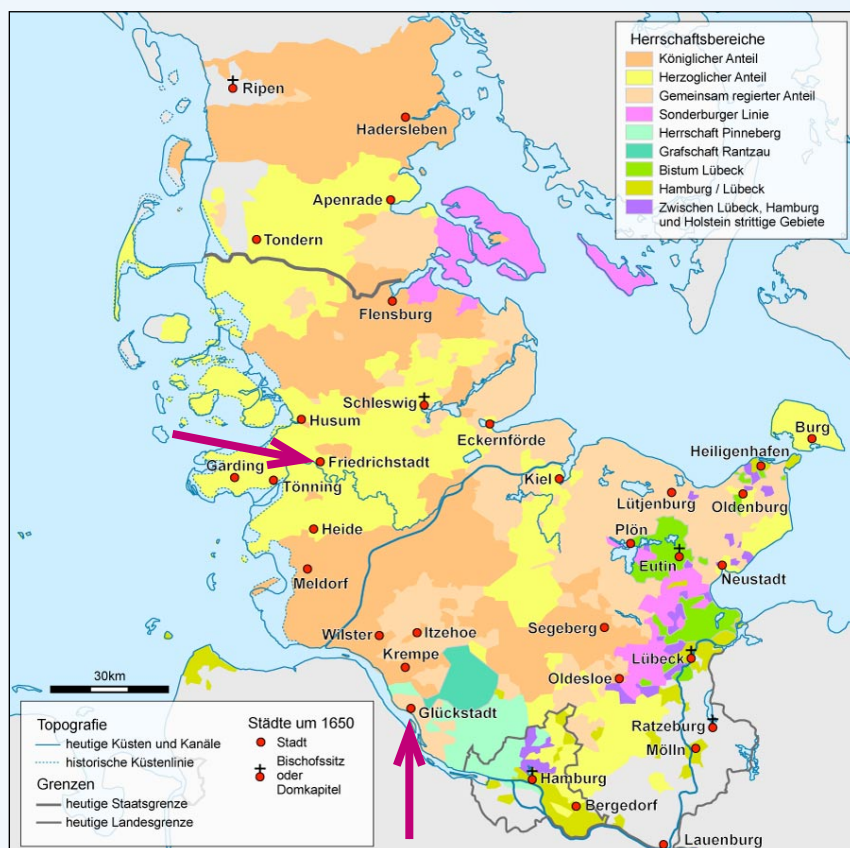
Læsere af Thyra Vold kender til og har besøgt mange steder i Sydslesvig, der fortæller Danmarkshistorie. Derfor kunne det måske være interessant at tage en tur til den sydlige del af hertugdømmet Slesvig-Holsten, hvor der også er lokaliteter med tilknytning til dansk historie.

Udgangspunktet er den kendte by Frederiksstad, der ligger, hvor Trenen munder ud i Ejderen på den sydslesvigske vestkyst, og slutmålet Glückstadt ved Elben ikke langt fra, hvor denne udmunder i Nordsøen – eller Vesterhavet, som vi ofte siger på dansk. Afstanden mellem de to byer er lidt under 100 km, som man kan tilbagelægge i bil gennem Ditmarskens flade, smukke marskland ad B5, 23 eller nogle af de mindre veje.

Når det er interessant at læse om og besøge de to byer i forlængelse af hinanden, er grunden bl.a. de ligheder, der præger deres grundlæggelses-historie, samt forbindelsen til den dansk-norske konge i København og til den slesvig-holstenske hertugslægt på Gottorp Slot i Slesvig.

I begyndelsen af 1600-tallet blev planerne for etableringen af de to byer lagt. Kongen var dengang Chr. IV (1577 - 1648), som også var hertug i Holsten, og hertugen i Slesvig var Frederik 3. (1616 - 1659) - ikke at forveksle med den danske konge af samme navn.

Hver for sig interesserede Chr. IV og Frederik 3. sig for at udvikle deres dele af hertugdømmet

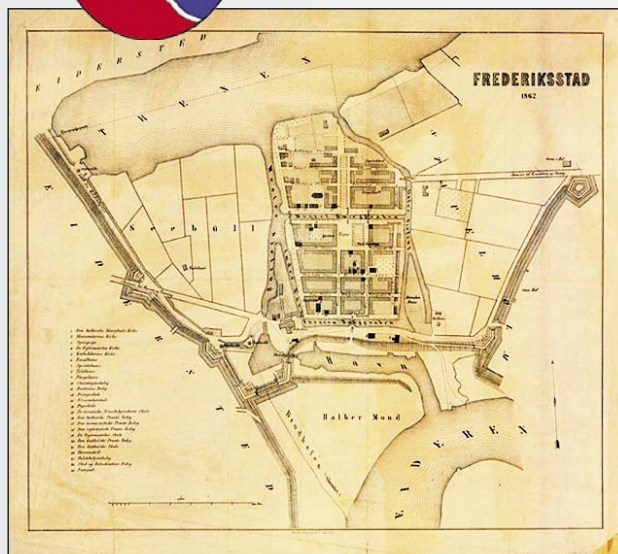

merne til stærke økonomisk områder og til at befæste deres politiske magt i den del af Europa. Et af elementerne i den proces var grundlæggelsen af byer, der skulle tiltrække initiativ- og indflydelsesrige borgere med tætte kontakter til andre handels- og magtcentre i Europa. En stærk konkurrent på dette område var fristaden Hamborg, hvis rang som områdets internationale havneby, de ville udfordre.

I 1616 var planerne for og tegningerne til en helt ny by ved Elben nået så langt, at Chr. IV – som holstens hertug – kunne lægge grundstenen til Glückstadt (på dansk Lykstad). Den nye by skulle foruden at være en handels- og havneby også være en fæstningsby, og i 1620 var befæstningen færdig. I følge overleveringerne stammer byens navn fra kongens besværgelse "das soll glücken und das muss glücken und

FREDERIKSSTAD FRIEDRICHSTADT

LÜKSTAD GLÜCKSTADT

dann soll Sie auch Glückstadt heißen“. I byvåbnet understreges dette af den romerske gudinde for lykke, Fortuna.

To år senere i 1618 udbryder der krig. Under navnet Trediveårskrigen skal religionskrigen mellem katolikker og protestanter komme til at hærge hele Centraleuropa og dele af Norden, inden Den Westfalske Fred i 1648 afslutter de lange og ødelæggende kampe. Undervejs bliver også hertugdømmerne Slesvig og Holsten og kongeriget Danmark-Norge involveret i en del af krigen, der får navnet Kejserkrigen. De religiøse konflikter gjorde ikke hertug Frederik 3.'s byggeplaner mindre interessante, snarere tværtimod. I 1621 var han klar med sine tegninger til en ny by, og på en banke i Trenens udløb i Ejderen lægges

grundstenen til Frederiksstad (på tysk Friedrichstadt), opkaldt efter hertugen selv.

Begge byer var planlagt med en stor torveplads som centrum, og afgrænsningen er rækker af gavlhuse, som vi kender dem fra Nederlandene (Holland). Rådhuset – byens centrale forvaltningssted – ligger i begge byer med hovedindgang fra torvet, og både i hertugens by Frederiksstad og kongens by Glückstadt er rådhusene imponerende flere-etagers huse bygget af mursten med karnapper udsmykket med sandstensfriser og dobbelte gavle. De høje vinduer udgør et særligt udsmykkende element, som vi genkender fra den nederlandske byggeskik.

Torvepladserne i de to byer forbindes med de øvrige kvarterer

via et net af lige gader. I Glückstadt, der som nævnt også blev bygget som fæstningsby, forløber gaderne stjerneformet ud fra torvet. I handelsbyen Frederiksstad danner nettet gader med rette vinkler. Her udgør især hjørnehusene et smukt og særdeles vigtigt element i husrækken – her etableres den nye bys købmandsgårde.

I den tids Europa var nederlænderne kendte som dygtige, driftige og velhavende købmænd, som var interesseret i en ekspansion af deres handelsområder. Også som håndværkere var de særdeles anerkendte, og da flere af dem også var forfulgte remonstranter og menonitter, tog de imod tilbuddet om at kunne få religions- og toldfrihed, hvis de medvirkede til at opbygge Frederiksstad. Og sådan blev

Foto: AMI

Paludanushuset - et af Frederiksstads store hjørnehuse.

det. Som eksempel på byggestilen kan Paludanushuset i Prinzenstraße nævnes. Det har i mange år været forsamlingshus for byens danske mindretal, hvilket de lokale kan takke bl.a. Slesvig-Ligaen for.

Med religionsfriheden fulgte også retten til at opføre huse til gudstjenester, og på centralt beliggende arealer i den del af byen, som kaldes Vorderstadt, kunne remonstranterne og menonitterne i henholdsvis 1624 og 1626 påbegynde byggeriet af deres kirker. De er begge smukt vedligeholdt og bruges også i dag til deres oprindelige formål. De reformerte menigheder er ikke mere så store, og antallet af gudstjenester er derfor reduceret. I Menonitterkirken er der dog gudstjeneste hver søndag, idet den danske menighed i byen benytter den som sognekirke.

I årene efter grundlæggelsen slog også forfulgte jøder sig ned i byen, og siden 1648 – med enkelte afbrydelser – har den jødiske menighed rådet over egen synagoge. Også byens

katolikker byggede en kirke, ligesom den lokale lutherske menighed siden 1640'erne har haft eget kirkehus. Dele af dets inventar erindrer om, at befolkningen på disse kanter ikke kun har levet med kampen om handel, politisk magt og religionstilhørsforhold, men også med kampen mod havet. Sct. Christophorus Kirkens prædikestol og døbefont stammer således fra øen Strand, hvis kirke sank under stormfloden i 1634. Resterne af Strand udgør i dag marskøen Pelvorm og halvøen Nordstrand, der indtil 1987 også var en ø. (Se de skiftende kystlinjer ud for Husum på kortet side 28).

Foto: M. Hausen

Torvet i Frederiksstad med de gavlvendte huse i baggrunden.

Frederiksstad var stort anlagt, men forblev en lille lokal handelsby. Allerede i slutningen af 1600-tallet havde udviklingen i magtforholdene i hertugdømmene forandret sig. Hertugen måtte afstå området til kongen i København, og i fristaden Hamborg ænsede man næppe den lille pæne by ved Ejderen. Turen går nu videre sydpå, og på strækningen mellem Frederiksstad og Glückstadt kan man besøge flere lokaliteter, der har relation til Danmarks og Hertugdømmernes historie. Her skal et par nævnes, dog uden at gå i dybden. Det må blive ved en anden lejlighed.

10 minutters kørsel syd for Frederiksstad, når man har krydset Ejderen, ligger byen Lunden, der allerede er nævnt i "Kong Valdemars Jordebog" fra 1231. Gravstederne rundt om kirken rummer interessante fortællinger om "Bonderepublikken" Ditmarsken, der indtil 1600-tallet var i konflikt med skiftende danske konger, der også var holstenske hertuger. Videre sydpå ad B5 kommer man til Hemmingstedt. Ca. 3 km uden for byen kommer man ved at drejer til højre ad Dehling til et kolossalt mindesmærke og en infopavillon, der fortæller om de Ditmarskens bønders sejr over kong Hans i februar 1500. Mindesmærket hedder "Dusenddüwelswarf". Der er skiltning dertil.

Foto: AMI

Dusenddüwelswarf

Med kirken som udgangspunkt har den nærliggende landsby Wöhrden en særlig relation til dansk historie. Under slaget, som kong Hans tabte, faldt også ridderen Hans von Ahlefeldt, der var ansvarlig for at føre Dannebrog foran i kampen. Fanen, som han bar, var iflg. overleveringen dén, „der faldt ned fra himlen" under Valdemars Sejrs felttog til Estland i 1219. Efter slaget i 1500

hængte de sejrende bønder det erobrede Dannebrog op i kirken i Wöhrden, hvor det befandt sig frem til 1559. Ødelagt af mug og ælde blev fanen bragt til Slesvig Domkirke, da Ditmarsken kom under den danske konge, og omkring den tid, hvor Frederiksstad og Glückstadt bliver grundlagt, er fanen gået helt til – den eksisterer ikke mere.

Vi fortsætter ad B5, og ca. dér, hvor den krydser Nordostsee-Kanal ved Brunsbüttel drejes fra ad L431, som krydser Störfloden før den fortsætter til byparken i Glückstadt. Parken er anlagt på de tidligere militære anlæg, og ad Itzehoer Str. kører man direkte ind på byens torv.

Foto: AMI

Torvet i Glückstadt - midt i billedet tårnet på den protestantiske kirke.

Her ligger, som tidligere nævnt, byens rådhus med en kælder, der er gæstgiveri, og skråt overfor ligger byens protestantiske kirke. Den er bygget i grundlæggelsesårene og indviet i 1623. I nyere tid er der rejst en buste af Chr. IV. foran kirken. Den er en kopi af den original, der står på Rosenborg Slot i København - én af Chr. IV's andre kendte bygninger. Ligesom hertug Frederik 3. ved den nyanlagte by ved Ejderen forsøgte Chr. IV at lokke indbyggere til sin nye by ved Elben. Midlerne var de samme,

Foto: AMI

Buste af Chr. IV foran kirken.

og således slog remonstranter, menonitter, jøder og forfulgte katolikker sig ned i byen med de udbredte handelsprivilegier og religionsfriheder. Det betød øget handel i bl.a. Nordatlanten og det førte mere kirkebyggeri med sig. Under den del af Trediveårskrigen, som kaldes Kejserkrigen, gik det dog hårdt ud over byen og dens indbyggere. Med indførelse af ekstra privilegier lykkedes det trods alt i årene op mod fredsslutningen i 1648 at gøre Glückstadt til én af den danske konges største byer. Medvirkende til den økonomisk gode udvikling var også indførelsen af Elbtolden i slutningen af 1630'erne. Modellen for denne told var Øresundstolden, som skibe, der sejlede forbi Kronborg, skulle betale, og selvom Elbtolden ikke var samme gode forretning som Øresundstolden, gav trafikken til og fra Hamborg dog en ganske god indtægt.

I denne beskrivelse er der især lagt vægt på de dele af Frederiksstads og Glückstadts histo-

rie, hvor der kan drages direkte paralleller. Nævnes skal dog også den del af Glückstadts historie, der knytter sig til byen som fæstning. Af kortet over byen fremgår fæstningsanlægene tydeligt, ligesom gadeforløbet - som tidligere nævnt - er typisk for sådanne byer.

Endnu en overlevering fra fæstningsbyen er Brockdorff-Palæet, der i begyndelsen af 1630'erne blev bygget som bolig til chefen for bybefæstningen. Den gamle guvernørbolig er i dag bymuseum, hvor der fortælles omfattende om livet i byen og den omgivende Elbmarsk.

Kongens drømme om Glückstadt som en stor international handelsby led samme skæbne som hertugens om Frederiksstad. I løbet af 1700-årene mistede den sin betydning som "noget stort". Tilbage er - for begge byer - et anlæg, en bygningsmasse, og en historisk fortælling, som i dag har manges interesse, og som byernes indbyggere gør meget for at dele med andre. Beliggenheden i de smukke marskområder, floderne og nærheden til havet gør det oplagt at være turist på disse kanter. For de, der tilmed interesserer sig for vores grænseområde, er det et velvalgt udflugtsmål.

Vil man vide mere om byerne og områderne, de ligger i, findes der omfattende beskrivelser forfattet på dansk og let tilgængelige via biblioteket eller nettet.

*Kirsten la Cour
Skovlund*

Slesvig-Ligaens Landsmøde 2021

Lørdag, den 25. september 2021, kl. 13.00 på
Lejrskolen „Vesterled“

Vesterledvej 76, Sdr. Haurvig, 6960 Hvide Sande

DAGSORDEN

1. Valg af dirigent.
2. Valg af protokolfører og 2 stemmetællere.
3. Formandens beretning.
4. Fremlæggelse af foreningens regnskab til godkendelse (bilag 1), samt fremlæggelse af fondens regnskab (bilag 2).
Bilagene er trykt i Thyras Vold nr. 916
5. Fremlæggelse af det kommende års driftbudget til godkendelse.
6. Valg af bestyrelsesmedlem - på valg er: Gunnar Hattesen og Jens Hønholt
7. Valg af 2 suppleanter - på valg er: Kerstin Pauls og Finn Limbrecht.
8. Valg af statsautoriseret / registreret revisor. Bestyrelsen foreslår genvalg af SY: Ernst & Young P/S, Nørre Havnegade 43, 6400 Sønderborg.
9. Tilpasning af Slesvig-Ligaens vedtægter

Den finansielle verden har fået pålagt øgede krav til kontrol af foreningernes økonomi og derfor skal også Slesvig-Ligaen tilpasse sine vedtægter. Derudover foreslår vi mindre sproglige tilpasninger.

Kravet fra den finansielle verden kunne løses ved at indsætte en ny § 11. Det betyder, at nuværende § 11 bliver ny § 12 og nuværende § 12 bliver ny § 13.

Forslag til ny §.

§ 11 Investering

- 1 - Slesvig-Ligaens frie midler kan placeres i værdipapirer.
- 2 - Slesvig-Ligaens bestyrelse fastsætter overordnede regler for investeringen i værdipapirer.
- 3 - Slesvig-Ligaens formand og kasserer kan disponere over foreningens frie midler hver for sig, og foretage investeringer i form af køb og salg af værdipapirer, jf. § 11, stk. 2

10. Behandling af indkomne forslag.

11. Eventuelt.

Regnskab 2020

I henhold til Slesvig-Ligaens vedtægters § 5 offentliggøres regnskabet her
Foreningens driftsregnskab (alle beløb i DKK)

Indtægter	2020	2019	2018
Kontingent	53.888	19.905	43.850
Bidrag, renter og udbytte	21.619	16.899	13.132
	75.507	36.804	56.982
Udgifter			
Drift, kontorhold m.v.	60.443	73.502	68.771
Thyras Vold	44.012	43.343	41.229
	104.455	116.845	110.000
Overskud / underskud	28.948	-80.041	-53.018
Indsamlinger og uddelinger			
Indgået bidrag og gaver	322.367	14.195	33.668
Til disposition	322.327	14.195	33.668
Årets resultat	29.948	-80.041	-53.018
Uddelt støtte i Sydslesvig			
Uddelt støtte G & H Thranes Fond			
Overført til Slesvig-Ligaens Fond			
	293.419	-65.846	-19.350
Der disponeres således:			
Hensat Landsindsamling	8.839	2.065	6.030
Hans F. Thranes Fond			0
Hensat til senere disposition	284.580	-67.911	-25.380
	293.419	-65.846	-19.350
Balance pr. 31. dec. 2019			
Aktiver			
Tilgodehavender	3.748	17.602	8.927
Aktier			
Obligationer & investeringsbeviser	105.037	205.800	224.536
Slesvigs Erhvervsfond		80.673	80.647
Flensborg Avis	48.742	48.941	48.926
Union Bank	52.075	53.421	52.271
Likvid beholdning	536.696	73.791	101.499
Aktiver ialt	746.296	480.228	516.806
Passiver			
Egenkapital	408.300	440.579	518.792
Årets kursregulering	-29.675	35.632	-52.833
Hensat til senere disposition	284.580	-67.911	-25.380
Egenkapital	663.205	408.300	440.579
Hensat forpligtelse særlige formål			
Landsindsamlingen	57.767	48.928	46.863
Hans F. Thranes Fond	0	0	0
Hensatte forpligtelser	57.757	48.928	46.863
Kortfristet gældsforpligtelse	25.326	23.000	29.364
Passiver ialt	746.298	480.228	516.806

Ernst & Young
Revisionspartnerselskab

Jan Thietje
Statsautoriseret revisor

Det foreliggende regnskab indstilles til Landsmødets godkendelse

Regnskab 2020 Slesvig-Ligaens Fond

I henhold til fondens vedtægters § 7 offentliggøres regnskabet her.

(Alle beløb i DKK)

Fondens driftsregnskab

<u>Indtægter</u>	2020	2019	2018
Bidrag, renter og udbytte	146.428	141.410	141.198
Kurstab			
<u>Udgifter</u>	146.428	141.410	141.198
Drift, revision m.v.	12.772	11.548	11.939
Forvaltningsgebyr	3.370	5.479	4.125
			16.064
Årets resultat før skat	130.286	124.383	125.134
Skat inkl. tillæg / fradrag	(20)	-38	-26
Årets nettoresultat	130.306	124.421	125.160

Årets nettoresultat fordeles således:

Uddelinger	-	198.005	144.330
Konsolidering 25% af nettoresultat			-128.342
Kursgevinst	5.212	4.977	10.140
Overførsel til disponibl kapital	125.094	-78.561	99.032
	130.306	124.421	125.160

Balance pr. 31. dec.

Aktiver

Bundne aktiver	3.887.759	3.981.403	3.727.378
Disponible aktiver	419.387	293.293	371.854
Aktiver ialt	4.307.146	4.274.696	4.099.232

Passiver

Bunden Egenkapital	3.887.759	3.981.403	3.727.378
Disponibel egenkapital	410.387	285.293	363.854
Egenkapital i alt	4.298.146	4.266.696	4.091.232
Gæld	9.000	8.000	8.000
Passiver i alt	4.307.146	4.274.696	4.099.232

Sydbanks Forvaltningsafd.

21.4.2021

Tim Frandsen, Forvaltningschef

Det foreliggende regnskab indstilles til Landsmødets godkendelse

TILLIDSPOSTER I SLESVIG-LIGAEN 2020-21

SLESVIG-LIGAENS BESTYRELSE

Horst-Werner J. Knüppel	formand	horst.wj.knueppel@gmail.com
Gunnar Hattesen	næstformand	gunnar_hattesen@hotmail.com
Jens Hønholt	kasserer	ajhoenholt@gmail.com
Hans Jørgen Lych Larsen	sekretær	lychlarsen@hotmail.com
Anne Oesterle	bestyrelsesmedlem	tlf.: 0049-43466406
Kerstin Pauls	suppleant	paulskerstin@web.de
Finn Limbrecht	suppleant	finn@spejder.de

BESTYRELSEN FOR SLESVIG-LIGAENS FOND

Horst-Werner Knüppel	formand	horst.wj.knueppel@gmail.com
Gunnar Hattesen	næstformand	gunnar_hattesen@hotmail.com
Jens Hønholt	kasserer	ajhoenholt@gmail.com

THYRAS VOLD - REDAKTION

Anne-Margrete Jessen	ansvarshavende redaktør	amjess@aol.com
Horst-Werner Knüppel	formand	horst.wj.knueppel@gmail.com
Anne Oesterle	bestyrelsesmedlem	tlf.: 0049-43466406
Gunnar Hattesen	næstformand	gunnar_hattesen@hotmail.com

SLESVIG-LIGAENS HJEMMESIDE

Wolfgang Bradtke	webmaster	wolbra@dkd-web.de
------------------	-----------	-------------------

LEJRSKOLEN VESTERLED

**LEJRSKOLEN VESTERLED • Vesterledvej 76, Sdr. Haurvig
6960 Hvide Sande**

SLESVIG-LIGAENA LANDSMØDE 2021
afholdes lørdag, den 25. september 2021 på
LEJRSKOLEN VESTERLED
Vesterledvej 76, Sdr. Haurvig
6960 Hvide Sande

PROGRAM

- Kl. 13.00 Foredrag: Aktuelt tema med fokus på Sydslesvig og mindretallet!
- Kl. 13.45 Kaffepause med Slesvig-Ligaen som vært
- Kl. 14.15 Landsmødet begynder
- Dagsorden, bilag og kørselsvejledning:
se side 32-35 inde i bladet.

Af hensyn til det arrangerede kaffebord bedes om tilmelding til foreningens formand **Horst-Werner J. Knüppel** på
tlf. (+45) 2015 1687
eller pr. mail til Horst.wj.knueppel@gmail.com
senest den 18. september 2021

THYRAS VOLD - udgivet af Slesvig-Ligaen
Højgårdvej 2, Sædding, DK-6900-Skjern, tlf. (+45) 2015 1687
e-mail: horst.wj.knueppel@gmail.com
Bankkonto: Sydbank 8065-1039275

REDAKTION

Anne-Margrete Jessen (ansvarshavende redaktør), Haferstiege 20, D-24941 Flensburg, - e-mail: amjess@aol.com - tlf. (+49) 461-8400724
Horst-Werner J. Knüppel (formand), Højgårdvej 2, Sædding, DK-6900 Skjern - e-mail: horst.wj.knueppel@gmail.com
Anne Oesterle, Alte Ziegelei, D-24214 Gr. Königsförde, - tlf. (+49) 4346 6406
Gunnar Hattesen - gunnar_hattesen@hotmail.com

Grafik og design: Willi Hansen • Tryk: Flensborg Avis

Afleveret til postvæsenet den 14. juni 2021. • Stof til næste nummer af bladet senest den 01. oktober 2021

Følg også med på Slesvig-Ligaens hjemmeside: www.slesvigligaen.dk

ISSN 0902-707